

**Musiikkimenetelmät osana varhaiskasvatuksen tunnekasvatusta
musiikkipäiväkodeissa**

Ammattikorkeakoulututkinnon opinnäytetyö

Sosionomikoulutus

Kevät 2022

Suvi Köykkä

Karita Ollila

Tässä laadullisessa opinnäytetyössä oli tavoitteena selvittää, minkälaisia musiikkimenetelmiä musiikkipainotteisissa päiväkodeissa käytetään ja miten niitä hyödynnetään osana varhaiskasvatuksen tunnekasvatusta. Opinnäytetyö toteutettiin yhteistyössä Pilke päiväkodit Oy:n kanssa. Tutkimuksen tulosten pohjalta toteutettiin opinnäytetyön ohessa varhaiskasvattajille musiikkipainotteinen tunnekasvatusmateriaali.

Tietoperustassa avattiin seuraavia aiheita: musiikkia käsitteenä sekä musiikin esiintymistä kasvatuksessa ja musiikkipäiväkodeissa, tunteita, niiden säätelyä ja tunnekasvatusta sekä sitä, kuinka musiikkia hyödynnetään osana varhaiskasvatuksen tunnekasvatusta. Opinnäytetyö toteutettiin laadullisena tutkimuksena, jonka aineisto kerättiin avoimista kysymyksistä koostuvalla kyselylomakkeella musiikkipäiväkotien varhaiskasvattajahenkilöstöltä. Aineisto analysoitiin koodaamalla, teemoittelemalla ja taulukoimalla.

Tutkimuksen tuloksissa selvisi, että musiikkimenetelmiä käytetään kaikkien musiikkipäiväkotien arjessa aktiivisesti ja monipuolisesti. Musiikkia käytetään laulamalla, kuuntelemalla ja soittamalla erilaisia soittimia. Tavanomaisten soittimien kuten kitaran, pianon, triangelin, kanteleen ja rytmikapuloiden lisäksi löydettiin myös toisenlaisten menetelmien käyttöä musiikissa. Tällaisia menetelmiä ovat esimerkiksi tanssiminen, maalaaminen ja erilaiset leikit ja pelit. Tunnekasvatusta toteutettiin musiikkia apuna käyttäen esimerkiksi erilaisissa konfliktitilanteissa sekä rauhoittumisen tukena. Musiikkia hyödynnettiin myös apukeinona lapsen omia ja muiden tunteita tarkastellessa. Ajatusten ja tunnetilojen korostamiseen käytettiin erilaisia äänensävyjä ja -painoja.

Social Services

Abstract

Author Suvi Köykkä, Karita Ollila

Year 2022

Subject Music methods as part of the emotional education
of early childhood education in musical daycare centers

Supervisors Mikko Romppanen

The aim of this Bachelor's thesis was to find out what musical methods are used in musical daycare centers and how they are utilized as a part of the emotional education of early childhood education. The study was done in cooperation with Pilke päiväkodit Oy and their ECE teachers. Based on the results of this study and along with the thesis, a music-oriented material package for emotional education was compiled for early childhood education teachers.

The theoretical background of the study covered these themes: music as a concept and its role in early childhood education, emotions and their regulation, emotional education and the utilization of music as part of the emotional education in early childhood education. The Bachelor's thesis was a qualitative research, in which the material was gathered by an online questionnaire with open-ended questions from ECE teachers working in music-oriented daycare centers. The material was analyzed by coding, theming and tabulation.

The results of this study showed that musical methods are used actively every day in music-oriented ECE centers. The answers were diverse and included many different methods like singing, listening to music and playing different instruments. In addition to typical instruments like guitar, piano, triangle, kantele and claves, other musical methods and new ways of using music were also found. For example dancing, painting, games and plays were mentioned. Emotional education with the help of music was put into practice in various conflict situations and as a means of calming down. Music was utilized when dealing with the children's own feelings and the feelings of others. Different tones of voice were also used to emphasize different thoughts and moods.

Keywords Music, feelings, music methods, emotional education, early childhood education

Pages 34 pages and appendices 13 pages

Sisällys

1	Johdanto	1
2	Musiikki käsitteenä	2
2.1	Musiikkikasvatus varhaiskasvatuksessa	3
2.2	Musiikkipainotteiset päiväkodit	6
3	Tunteet ja niiden säätely	7
3.1	Lapsen tunnetaidot	9
3.2	Tunnekasvatus varhaiskasvatuksessa	10
4	Musiikki osana tunnekasvatusta	12
5	Aikaisemmat tutkimukset	13
6	Tutkimuksen tavoite ja toteutus	15
6.1	Tutkimustehtävä ja tutkimuskysymykset	15
6.2	Tutkimusmenetelmänä kvalitatiivinen tutkimus	16
6.3	Aineistonhankinta	16
6.4	Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus	17
6.5	Aineiston analyysi	17
7	Tutkimuksen tulokset	18
7.1	Musiikkimenetelmät	19
7.1.1	Musiikki ja rytmiikka	20
7.1.2	Luovuus	22
7.1.3	Pelit, leikit ja liikunta	22
7.1.4	Musiikkipainotteiset materiaalit	23
7.2	Tunnekasvatus	23
7.2.1	Tunnepainotteiset materiaalit	24
7.2.2	Vuorovaikutus	25
7.2.3	Musiikki tunnekokemuksena	25
8	Johtopäätökset	26
9	Pohdinta	29
	Lähteet	32

Liitteet

- Liite 1 Materiaali varhaiskasvatukseen
- Liite 2 Saatekirje
- Liite 3 Webropol-kyselylomake

1 Johdanto

Musiikki on lapselle keskeinen toimintatapa, jolla lapsi ilmaisee ja oppii tunteitaan. Musiikkikasvatuksen tarkoituksena on luoda yksilöllisiä kokemuksia, elämyksiä sekä valmiuksia ja taitoja lapsen tulevaisuuteen. Musiikillisen kasvatuksen tavoitteena on luoda lapselle polku tuleviin musiikkiharrastuksiin. Lapsen omilla musiikillisilla kokeiluilla ja oivalluksilla on suuri merkitys oppimiselle ja sille, miten lapsen tunnetaidot kehittyvät. (Ruokonen, 2011, ss. 126–127)

Opinnäytetyön aiheena on musiikkimenetelmät osana varhaiskasvatuksen tunnekasvatusta musiikkipäiväkodeissa. Aihe valikoitui henkilökohtaisten kiinnostusten ja musiikkitaustojen myötä. Musiikki on kulkenut rinnallamme jo varhaislapsuudesta lähtien erilaisten musiikkiharrastusten muodossa. Tutkimuskysymyksiksi muodostuivat: minkälaisia musiikkimenetelmiä musiikkipainotteisten päiväkotien arjessa käytetään ja miten musiikkimenetelmät yhdistyvät osaksi varhaiskasvatuksen tunnekasvatusta. Tutkimuskysymykset hioutuivat tutustumalla ja syventymällä jo aiheesta tehtyihin tutkimuksiin ja teksteihin.

Opinnäytetyön tietoperustassa määritellään keskeisiä käsitteitä tutkimukseen liittyen. Näitä ovat musiikki käsitteenä, musiikkikasvatus varhaiskasvatuksessa, musiikkipainotteiset päiväkodit, tunteet ja niiden säätely, lapsen tunnetaidot, tunnekasvatus varhaiskasvatuksessa ja musiikki osana tunnekasvatusta. Lisäksi aikaisempia tutkimuksia aiheesta hyödynnetään tutkimuksen teoriapohjassa ja tutkimuksen edetessä vertailukohtina.

Aineisto kerättiin Pilke Päiväkodit Oy:n musiikkipäiväkodeilta. Näistä päiväkodeista muodostui tutkimuksen kohderyhmä. Aineistonkeruumenetelmäksi valikoitui kyselylomake. Kyselylomake lähetettiin musiikkipäiväkodeista vastaavalle henkilölle, joka toimi yhteyshenkilönämme tutkimuksen aikana. Yhteyshenkilö välitti kyselyn edelleen musiikkipäiväkodeissa työskentelevälle varhaiskasvatuksen henkilöstölle. Kerätystä aineistosta tuotettiin lisäksi varhaiskasvattajille materiaali musiikkipainotteiseen tunnekasvatukseen.

2 Musiikki käsitteenä

Musiikin tarkoituksena on tuottaa iloa ja hyötyä. Musiikki on samalla tavalla kulttuurisidonnainen ilmiö kuin ruoka tai eri kielet. Se toimii kokonaisuutena, mutta se voidaan myös jaotella niin, että eri osat toimivat itsenäisesti ja yksittäiset osat voivat soveltua hyvinkin erilaisiin yhteyksiin. (Lindeberg-Piironen, 2017, ss. 32–33) Havaitsemisen, tuntemisen, kuuntelemisen ja luomisen avulla musiikki avautuu ihmiselle. Lisäksi kuvittelu ja intuitio auttavat avaamaan musiikin maailmaa. (Ruokonen, 2011, s. 123) Musiikki auttaa esimerkiksi kielelliseen oppimiseen, kuten sanojen erotteluun, muistamiseen ja muuhun oppimiseen. Oppimista edistää myös musiikista saatu vireystila ja mielialaa parantava vaikutus. (Sainio ym., 2020, s. 108)

Musiikki sisältää samoja ääniä, rakenteita ja taustamekanismeja kuin puhekielikin. Musiikkitoiminnan on huomattu kehittävän puhekieleen vaikuttavia taustatekijöitä, kuten esimerkiksi tarkkaavaisuutta, kuulokykyä, kielellisiä taitoja sekä kykyä ottaa toiset huomioon. (Torppa ym., 2020, s. 247) Aiemmat tutkimukset ovat osoittaneet musiikin vaikuttavan ihmiseen kokonaisvaltaisesti. Musiikin ja siihen liittyvän muun toiminnan on osoitettu edistävän esimerkiksi kielen oppimista, muistin toimintaa, auditiivista havainnointikykyä, osallisuuden kokemusta, empatiakykyä sekä ihmisen itsesäätelyä. Musiikilla on myös vaikutusta ihmisen vireystilaan ja keskittymiskykyyn. Nopeatempoisen musiikki kohottaa vireystilaa sekä tarkkaavaisuutta ja rauhallinen musiikki puolestaan voi toimia rauhoittavana ja esimerkiksi levottomuuden tunnetta alentavana tekijänä. (Huhtinen-Hildén, 2019, Elämän ja arjen musiikkia – musiikillisen ilmaisun monia mahdollisuuksia -luku, toinen kappale)

Musiikilla on suuri rooli ihmisen jokapäiväisessä elämässä, niin arjessa kuin juhlassakin. Se tarjoaa kuulijalleen erilaisia tunnekokemuksia, esimerkiksi iloa, lohtua ja nautintoa. Äänien, tunteiden ja tarinoiden myötä musiikki mahdollistaa lapselle rikkaan elämysmaailman ja toimii samalla yhdistävänä tekijänä lapsen ja häntä ympäröivien ihmisten kesken jo siinä vaiheessa, kun lapsi ei vielä sanallisesti pysty toimimaan vuorovaikutuksessa toisten kanssa. Musiikin avulla lapsi pystyy välittämään tunteitaan toisille ilman sanallista kanssakäymistä. (Torppa ym., 2020, s. 247)

Musiikki voidaan myös liittää osaksi monenlaisiin arjen kohtaamisiin sekä rutiineihin ja olla tukena erilaisissa tilanteissa jokapäiväisessä elämässä. Tärkeässä osassa lapsen iloista ja turvallista päivää varhaiskasvatuksessa ovat laulaminen sekä musiikillinen leikkiminen. Laulamisen myötä on mahdollista saada aika kulumaan leppoisammin tilanteissa, joissa lapsi joutuu odottamaan, esimerkiksi ruokajonossa. (Huhtinen-Hildén, 2019, Elämän ja arjen musiikkia – musiikillisen ilmaisun monia mahdollisuuksia -luku, kuudes kappale)

Musiikilla on ihmiselle monenlaisia vaikutuksia ja se voi toimia myös hyvinvoinnin edistäjänä. Se voi lisätä mielekästä sisältöä elämään ja toimia ihmisiä yhdistävänä tekijänä, jolloin siitä voi muodostua myös oiva väline vuorovaikutustaitojen oppimiseksi. Musiikin avulla ihminen voi oppia uusia asioita paitsi itsestään, niin myös heistä, joiden kanssa yhteisen musiikkikokemuksen jakaa. Musiikki voi tuoda elämään uusia, erilaisia näkökulmia ja toimia myös ihmisen voimavaroja lisäävänä tekijänä. (Huhtinen-Hildén, 2019, Elämän ja arjen musiikkia – musiikillisen ilmaisun monia mahdollisuuksia -luku, ensimmäinen kappale)

2.1 Musiikkikasvatus varhaiskasvatuksessa

Varhaiskasvatuksessa tavoitteena on opetella musiikkia lapsen kanssa ja oppia hahmottamaan sen erilaisia elementtejä, kuten äänen kestoa ja sointiväriä. Musiikista opetellaan myös tunnistamaan rytmiä ja perussykettä. Lapsia kannustetaan ilmaisemaan itseään musiikin avulla esimerkiksi tanssien, laulaen, kehosoittoa tai sanoittaen musiikin aikaansaamia tunteita. (OPH, 2018, s. 43) Musiikki on keskeinen osa varhaiskasvatuksen opetusta luoden pohjaa lapsen mahdollisia myöhempiä musiikinopintoja varten, jolloin varhaiskasvattajalle jää suuri vastuu lapsen varhaisiän musiikkikasvatuksesta. Kasvattajan tulisi perustellen pohtia, miksi ja millä tavoin musiikkia opetetaan lapselle ja mitä tällaisella musiikkikasvattamisella tavoitellaan. (Ruokonen, 2001, s. 121)

Varhaiskasvatuksen yhtenä tehtävänä on tukea lapsen kehitystä ilmaisullisesti. Tällaisia ilmaisun tapoja ovat musiikillinen, kuvallinen, sanallinen sekä kehollinen ilmaisu. Lapselle luontaista on näiden ilmaisun tapojen yhdistely. Taiteen ilmaiseminen ja sen kokeminen voi vaikuttaa muun muassa lapsen vuorovaikutussuhteisiin, motivaatioon, tunteisiin sekä ajatteluun ja oppimiseen. Monipuolisesti materiaaleja, soittimia ja luovuutta tarjoava

oppimisympäristö innostaa ja auttaa tutustumaan erilaisiin ilmaisumuotoihin. (OPH, 2018, ss. 42–43) Itsensä ilmaisu ja luovuus voi toteutua varhaiskasvatusympäristössä erilaisina suunniteltuina tuokioina, mutta myös arkisissa tilanteissa, kuten ruokajonossa lauletaessa.

Ensisijaisesti varhaiskasvatuksen musiikkikasvatuksella pyritään herättämään kiinnostusta musiikkiin. Musiikki mahdollistaa lapsen tunne-elämän ja mielikuvituksen syventymisen ja antaa keinoja itseilmaisuun. (Pilke päiväkodit Oy, n.d.-a) Musiikillista ilmaisua ja sen kokemuksia tarjotaan lapselle varhaiskasvatuksessa ja suhdetta musiikkiin pyritään vahvistamaan esimerkiksi kuuntelemalla ja havainnoimalla ympäristön ääniä. Lapsen musiikilliset valmiudet kehittyvät erilaisen leikkimielisen toiminnan ja aktiviteetin avulla. Musiikkia voidaan lähestyä laulamisen, loruttelun, liikkumisen sekä musiikin kuuntelun ja soittamisen avulla. (OPH, 2018, s. 43) Lapsen musisoidessa yksin, yhdessä ryhmän tai aikuisen kanssa, erilaisten musiikkiprojektien sekä harjoitus- ja esiintymistilanteiden myötä lapsi voi saada rohkaisevia kokemuksia ja onnistumisen tunteita musiikista. (OPH, 2018, s. 43)

Musiikkikasvatusta voidaan toteuttaa muskarin eli musiikkileikkikoulun muodossa. Muskarin tavoitteena on vahvistaa lapsen kiinnostusta musiikkia kohtaan. Lapsen positiivista suhdetta musiikkiin pyritään vahvistamaan musiikista koetun ilon kautta. Muskaritunnilla lapsi oppii uusia lauluja ja loruja sekä soittamaan erilaisia soittimia. Muskarille keskeistä on ryhmässä toimiminen, jonka myötä myös lapsen vuorovaikutustaidot kehittyvät. Varhaiskasvatuksessa muskarin toiminta on tavoitteellista ja nämä tavoitteet ovat määritellyt varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa. (Piispanen, 2019, ss. 11–13)

Musiikkia voi helposti lähestyä myös loruilun kautta. Erilaiset lorut ja runot rikastuttavat lapsen mielikuvitusta ja samalla edistävät myös lapsen kielen kehitystä, joten ne sopivat mainiosti varhaisiän musiikkikasvatukseen. Runojen ja loruja avulla lapsi oppii paitsi uusia sanoja, niin myös sanarytmejä. Perinteisiin lastenloruihin kuuluu myös olennaisesti erilaisia elementtejä, esimerkiksi keinuttelu, köröttely ja rytmittely. Lapsen usein kuulemat tutut lorut ja runot aikuisen läheisyyteen liitettynä tuovat toistuessaan turvaa lapselle. (Piispanen, 2019, s. 113)

Soittamisen opetteleminen alkaa vähitellen, alkuun omaan kehoon tutustumalla.

Kehosoittamalla saadaan tuotettua ääntä omasta kehosta esimerkiksi tömistelemällä jalkoja tai taputtamalla vatsaa, rintaa ja reisiä. Soittimiin tutustuminen aloitetaan soitin kerrallaan, jolloin lapselle ensin esitellään soitin sekä sen toimintaperiaate, jonka jälkeen lapsi saa kokeilla soitinta itse. Varhaisiän musiikkikasvatuksen perussoittimistoon kuuluvat esimerkiksi rytmikapulat, marakassi, kulkuset, kastanjetit, triangeli, guiro, tamburiini sekä kantele. (Piispanen, 2019, ss. 118–124)

Kuunteleminen vaatii lapselta aktiivisuutta ja keskittymiskykyä. On tärkeää tiedostaa, kuunteleeko kuulija tietoisesti vai tapahtuuko kuuleminen passiivisesti. Kuuntelemisessa täytyy tarkasti keskittyä kuulemaansa, suorittaa valintoja sekä tehdä tietoisia havaintoja kuulemastaan. Lapsen kehityksen kannalta kuunteleminen on tärkeää, sillä sen myötä lapsi oppii uusia sanoja sekä ymmärtää sanojen merkityksiä samalla, kun hän oppii myös puhumaan sekä ajattelemaan kuuntelemalla. Kuunneltavaa musiikkia lapselle valitessa täytyy pohtia myös sitä, millaiseen tarkoitukseen ja hetkeen musiikkia ollaan valitsemassa. Nopeatempoisen ja rytmikäs musiikki voi innostaa lasta esimerkiksi tanssimaan tai muulla tavoin liikkumaan musiikin tahtiin, kun taas hidastempoisella ja rauhallisella musiikilla voidaan saada lapsi rentoutumaan ja rauhoittumaan musiikin kuuntelemisen äärelle. (Piispanen, 2019, s. 131)

Musiikki ja erilaiset liikkeet sekä tanssiminen saadaan helposti liitettyä toisiinsa musiikkiliikunnan myötä. Musiikkiliikunta on kokonaisvaltainen opetustapa, joka sopii kaiken ikäisille lapsille, sillä jo pieni lapsi reagoi omalla kehollaan kuulemaansa musiikkiin. Musiikkiliikunta koostuu paitsi musiikista myös liikkumisesta ja kehollisuudesta, mikä kokonaisuutena kehittää lapsen musiikillista hahmottamiskykyä sekä lapsen kykyä ilmaista itseään. Musiikkiliikuntaa voidaan toteuttaa esimerkiksi liikunnallisten laululeikkien tai muiden musiikin kuunteluun liittyvien liikunnallisten tehtävien avulla. Lisäksi musiikkiliikunnan toimintatapoihin kuuluvat etukäteen suunnitellut ja koreografoidut tanssit, mutta myös improvisointi sekä muu luova liikunta musiikin kuuntelun yhteydessä. (Piispanen, 2019, s. 138)

Laulaminen, loruttelu, soittaminen, taputtaminen ja samassa rytmissä liikkuminen aktivoivat aivoja ja kehittävät taitoja monipuolisesti. Musiikki vaikuttaa aivoissa hermoverkkoja vahvistaen ja siten vaikuttaa esimerkiksi kognitiivisiin ja sosiaalisiin toimintoihin sekä kehittää kielellisiä valmiuksia, toiminnanohjausta ja vuorovaikutustaitoja. (Sainio ym., 2020, s. 108) Musiikki näkyy esimerkiksi pulssissa ja hengityksessä, jännityksenä ja sen purkautumisena, sekä levon ja liikkeen vaihteluna. (Sinkkonen, 2012, s. 258) Musiikkikasvatusta toteutettaessa samanaikaisesti sekä tietoisesti että tavoitteellisesti, luodaan samalla pohjaa lapsen kognitiivisille, sosioemotionaalisille ja psykomotorisille valmiuksille. (Ruokonen, 2001, s. 123)

Lapsen kehitysvaiheiden tuntemus mahdollistaa musiikkitoiminnan suunnittelun ja käytännön työn perustan. On kuitenkin huomattava, että jokainen lapsi kasvaa näistä kehitysvaiheista huolimatta yksilöllisesti. Varhaiskasvatuksen musiikkikasvatuksella on todettu olevan positiivisia kytköksiä lapsen laaja-alaisen oppimiskyvyn edistämässä kaikilla kehityksen ja oppimisen alueilla. Aikuisella on vastuu siitä, että hän tarjoaa lapselle hyvän musiikillisen kasvuympäristön. (Lindeberg-Piironen & Ruokonen, 2017, ss. 63–64) Kodilla ja päiväkodilla on suuri rooli lapsen musiikkikasvatuksen toteuttamisen osalta. (Ruokonen, 2011, s. 122)

2.2 Musiikkipainotteiset päiväkodit

Musiikkipainotteisiksi päiväkodeiksi kutsutaan niitä päiväkoteja, joissa pyritään antamaan lapselle musiikillisia taitoja, valmiuksia ja elämyksiä. Tavoitteena on myös mahdollistaa lapselle oppimisen ja onnistumisen kokemuksia musiikin parissa. Näiden myötä lapselle avautuu helpommin mahdollisuus jatkaa musiikin harrastamista tulevaisuudessakin. Musiikkipäiväkodissa musiikki näkyy arjessa monin eri tavoin, kuten laulamisena, soittamisena, loruiluna, musiikin kuunteluna, improvisointina, liikkumisena ja tanssimisena. Musiikkipäiväkodin tarkoituksena on myös luoda tietä lapselle pitkäaikaisempaan musiikkiharrastukseen. (Pilke päiväkodit Oy, n.d.-a) Lapset ovat osallisina musiikkipainotteisen oppimisympäristön luomisessa. Musiikkipäiväkodissa annetaan tilaisuus spontaaniuteen, musiikillisiin kokemuksiin sekä oppimisen ja onnistumisen iloon osana päivittäistä päiväkotiarkea. (Pilke päiväkodit Oy, n.d.-a)

Varhaiskasvattajan roolin kannalta musiikillisesta taustasta on hyötyä, mutta se ei ole välttämätöntä. Musiikkia voi opettaa ja siitä nauttia myös muilla tavoin, kuten kuuntelemalla tai käsittelemällä tunteita musiikin avulla. (Pilke päiväkodit Oy, n.d.-b) Varhaiskasvattaja voi tehdä virheitä musisoidessaan, hän voi esimerkiksi unohtaa laulun sanat tai soittaa kappaletta väärin. Aikuisen mallin kautta lapsi voi huomata, että kaikille saattaa sattua virheitä ja musiikista on mahdollista nauttia virheistä huolimatta. Kun aikuinen jatkaa musisointia tekemänsä virheen jälkeen, lapsi huomaa, ettei epäonnistumisen tai pettymyksen tunne ole ylitsepääsemätön. Lapselle toimintaan heittäytyminen on helpompaa kun hän huomaa, että kaikille voi sattua virheitä.

3 Tunteet ja niiden säätely

Tunteet ohjaavat ja määrittelevät ihmisen käyttäytymistä ja ihmisyyttä. Tunteet ovat ihmisessä tapahtuvia reaktioita, jotka muodostuvat esimerkiksi erilaisten sosiaalisten tilanteiden seurauksena. Yleisesti näitä reaktioita kutsutaan tunteiksi, mutta niitä voidaan myös jakaa pienempiin osiin kuten iloon, hämmästykseen ja vihaan. (Nummenmaa, 2010, ss. 9–11) Tunteet ovat olennainen osa ihmistä. Ilman surua, iloa, kiukkua ja syyllisyyttä emme koe olevamme ihmisiä ollenkaan. (Pihlaja, 2019, Emotionaalinen kehitys ja oppiminen -luku, ensimmäinen kappale) Tunteet ovat reaktioita, jotka kertovat kehon tarpeista, kuten janosta, nälästä sekä läheisyyden ja turvan tarpeista. (Asikainen & Rask, 2020) Tunteiden tunnistaminen itsessä ja toisessa, niiden säätely ja ennakointikyky ovat rakennuspalikoita ihmisen mielenterveydelle. Päiväkoti-ikäisillä lapsilla on loistavat mahdollisuudet kehittää näitä taitoja, sillä tunneäly rakentuu ja kehittyy lapsuudessa. (Köngäs, 2019, s.177)

Tunteet ovat tärkeitä myös oppimisen ja hyvinvoinnin kannalta. Se, mitä ajattelemme, vaikuttaa tunteisiin ja päinvastoin se, mitä tunnemme, vaikuttaa ajatuksiimme. (Pihlaja, 2019, Emotionaalinen kehitys ja oppiminen -luku, toinen kappale) Ihmisellä on pyrkimys tutkia omia heikkouksiaan, vahvuuksiaan, tunteitaan, tarpeitaan ja arvojaan. Itseen kuunnellessa tulee miettiä miltä juuri nyt tuntuu. Samalla tulisi keskittyä myös siihen, mitä itse toivoo, mitä tarvitsee ja mihin pyrkii. (Talvio & Klemola, 2017, s. 99)

Tunteiden tunnistaminen itsessä on tärkeää ja hyödyllistä juuri silloin kun tuntee vihaa, suuttumusta tai ärtymystä. Usein tunteiden ilmaiseminen tai näyttäminen edes itselle ei ole helppoa. Tutkiessa suuttumisen tunnetta on tärkeää kuitenkin tarkkailla mitä tämän tunteen taustalla on. Se voi olla esimerkiksi pelkoa, huolta, turhautumista, epäoikeudenmukaisuuden kokemista ja pettymystä. Tällaisten tunteiden tunteminen ei ole kiellettyä, päinvastoin on parempi tuntea tunteet ja näyttää pettymys. Kasvattajana lapselle tulisi näyttää missä ovat vihan rajat sekä mikä on sallittua ja mikä ei. (Talvio & Klemola, 2017, s. 99)

Mikäli lapsi oppii jo varhain tukahduttamaan negatiiviset tunteensa, voi niihin menettää yhteyden ja siten lapsi ei tiedä mitä tuntee. (Sinkkonen, 2012, s. 124) Tunnekuuhujen ymmärtämisessä ja hallitsemisessa auttaa lapsen tunteiden nimeäminen. Tämä auttaa siihen, että lapsi pystyy jatkossa kertomaan miltä hänestä tuntuu sen sijaan, että hän riehuisi tai käyttäytyisi aggressiivisesti. Usein parasta on kysyä miltä lapsesta tuntuu, pyytää häntä nimeämään vallitseva tunne ja antaa aikaa itsetutkiskeluun. Aikuisen nimetessä lapsen tunne, saadaan lapselle aikaiseksi tunne siitä, että hänet ja hänen tunteensa otetaan vakavasti eikä niitä tarvitse pelätä tai ohittaa. Lapsi saa myös kokemuksen, että näiden tunteiden kokeminen ei johda hylkäämiseen. (Sinkkonen, 2012, ss. 104–105)

Ilon ja onnellisuuden tunteet ja niiden tunnistaminen puolestaan voivat vahvistaa omaa hyvää oloa. Hyvien tunteiden ilmaisu myös toisille voi levittää hyvän olon tunnetta, iloa ja yhdistää ihmisiä toisiinsa. Tunteiden täsmällinen tunnistaminen ja niistä kertominen edistää ihmisen hyvinvointia ja tukee tämän mielenterveyttä. (Talvio & Klemola, 2017, ss. 99–102) Mielenterveys lapsen osalta tarkoittaa, että lapsi tulee toimeen muiden lasten kanssa ja kestää erilaisia pettymyksiä. Näiden ohella on iloa ja mukavia hetkiä. (Pihlaja, 2019, Sosiaalis-emotionaalinen kehitys ja sen vaikeudet -luku, toinen kappale)

Tunteiden ilmaisun ja itsesäätelyn kannalta varhaiskasvattajana on tärkeää tarjota lapselle hyvä oppimisympäristö. Lasten kanssa oppimisympäristön suunnittelu ja rakentaminen sekä sen sääntöjen ja toimintatapojen luominen rakentaa turvallista ilmapiiriä. Turvallisessa ilmapiirissä varhaiskasvattajat auttavat lasta parhaiten itsesäätelyssä ja tunteiden ilmaisussa. (Asikainen & Rask, 2020) Varhaiskasvattajan tehtävänä on suojata lasta ylikuormittumiselta ja auttaa hänet erilaisten vastoinkäymisten ylitse. (Sinkkonen, 2012, s. 115)

3.1 Lapsen tunnetaidot

Tunnetaidot ovat yksi osa kokonaisvaltaisesta tunne-elämän pätevyydestä tai pystyvyydestä. Jo varhaislapsuudessa näiden taitojen opettaminen on todettu useiden tutkimusten avulla hyödylliseksi. Koulussa ja oppimisessa näkyvät vaikeudet usein johtavat juurensa tunne-elämässä koettuihin haasteisiin. Tunne-elämän haasteet ilmenevät usein itsetunnon ongelmina ja ne vaikuttavat yksilön minäkäsitykseen ja itsearvostukseen. (Kiviluote ym., 2019, s.22)

Sosiaalis-emotionaalinen kehitys ja oppiminen ovat varhaislapsuuden merkittävimpiä prosesseja. Sanana sosiaalinen tarkoittaa ihmisten välisiä suhteita, niin kahdenkeskisiä kuin ryhmämuotoisiakin. Lapsella usein ensimmäisiä ryhmämuotoisia suhteita on oma perhe. Ensimmäisiä kahden ihmisen välisiä suhteita lapsella on oman hoitajansa kanssa, joka on useimmiten lapsen oma vanhempi. Kiintymyssuhde voi olla hoitajan kanssa joko turvallinen tai turvaton. Lapsella on tarve ja pyrkimys luoda emotionaalinen side ja yhteys hoitajaansa ja ylläpitää tätä yhteyttä viestimällä omia tarpeitaan muun muassa itkun, katsekontaktin, hymyn ja ääntelyn avulla. Turvaton kiintymyssuhde ilmenee yleensä välttelevänä, ristiriitaisena ja jäsentymättömänä suhteena. (Pihlaja, 2019, Sosiaalis-emotionaalinen kehitys ja sen vaikeudet -luku, toinen kappale)

Emotionaalinen kehitys tarkoittaa tunteiden tunnistamista sekä niiden ilmaisua ja tulkintaa. Pienellä lapsella emotionaalinen kehitys on syvällistä ja nopeatahtista. Päiväkoti-iässä oleva lapsi harjoittelee tunnistamaan omia ja muiden tunteita sekä nimeämään niitä. Hyvin tärkeä emotionaalinen taito jo lapsena on empatia eli myötätunto. Empatialla ja myötätunnolla tarkoitetaan kykyä asettua toisen ihmisen asemaan. Jo pienellä vauvalla on kyky tunteiden tulkitsemiseen kasvoista ja emotionaalisen merkitysten liittämistä eri asioihin tai ihmisiin. Esimerkiksi tutin antaminen vauvalle tuo hymyn ja ilon vauvan kasvoille. Pienet lapset kokevat myös itsessään samoja tunteita, joita he ympärillään havaitsevat. Lapset oppivat noin taaperokäisenä lohduttamaan esimerkiksi antamalla itseä lohduttavia esineitä toiselle. (Pihlaja, 2019, Sosiaalis-emotionaalinen kehitys ja sen vaikeudet -luku, toinen kappale)

Tunne- ja vuorovaikutustaitojen avulla rakennetaan pohjaa ihmissuhteille ja vahvistetaan luottamusta. Näiden taitojen avulla ennaltaehkäistään ongelmien syntymistä ja ristiriitoja pystytään välttämään ja ratkaisemaan. (Talvio & Klemola, 2017, s. 96) Tunteet ja tunnetaidot ovat kehityksen kannalta tärkeitä jo pienelle lapselle. Kehitys on aina yksilöllistä ja mitä pienempi lapsi, sitä enemmän hän tarvitsee tukea tunnetaitojen oppimisessa. Tunteiden syntyyn vaikuttaa se mitä lapsi kokee ja näkee. Lapsen oppiessa tunteiden tunnistamista aggressiivinen käytös vähenee ja mielen hyvinvointi lisääntyy. (Asikainen & Rask, 2020)

3.2 Tunnekasvatus varhaiskasvatuksessa

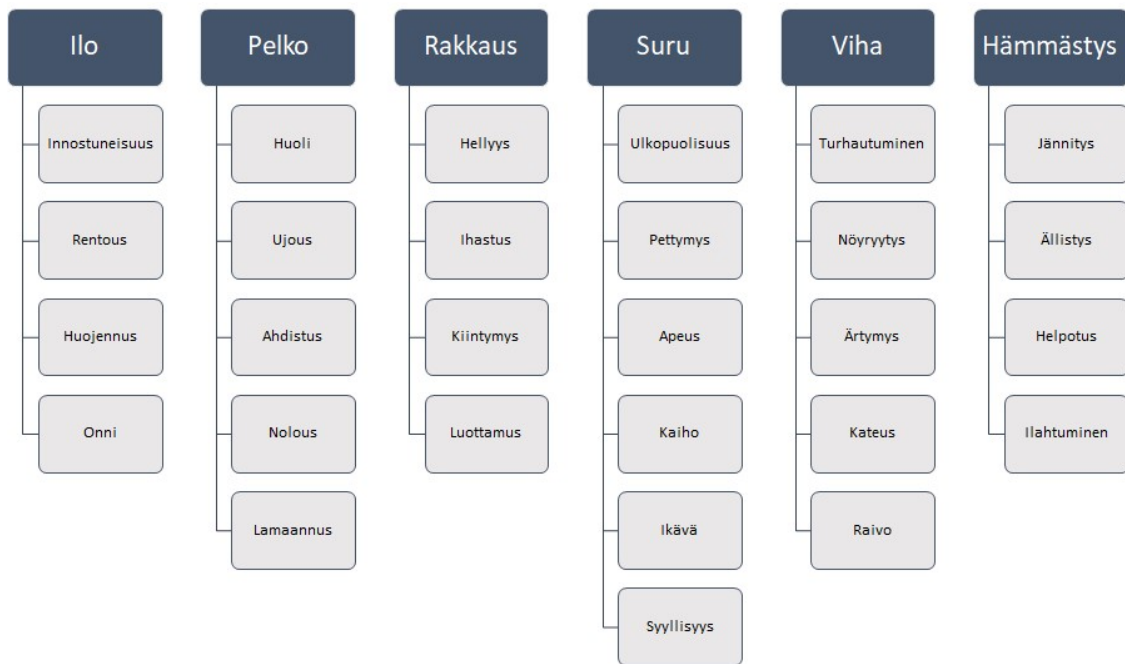
Keskeisimpiä tavoitteita varhaiskasvatuksen tunnekasvatuksessa on empatian eli myötätunnon opettelu sekä lapsen auttaminen hänen omien tunteidensa tunnistamisessa. Tämän opittuaan lapsi yleensä tunnistaa myös muissa ihmisissä tunteita. Nämä taidot vaikuttavat vahvasti myös vuorovaikutussuhteisiin muiden ihmisten kanssa ja samalla kehittyy kyky asettua toisen asemaan sekä tunnistamaan mistä tunteet johtuvat ja mitä niistä seuraa. Empatiakyvyn kehittymisen kannalta tällaisten taitojen oppiminen on hyvin tärkeää jo varhaislapsuudessa. Tunnekasvatuksessa tärkeintä on tunnerehellisyys, joka tarkoittaa, että tunteet ilmaistaan aina aidosti. Lapselle tällainen on tavanomaista luonnostaan. (Asikainen & Rask, 2020)

Varhaiskasvatuksen tunnekasvatusta ei tarvitse järjestää erillisenä tuokiona vaan se voidaan järjestää esimerkiksi päivän ohjelman läpikäymisen yhteydessä sanallisesti sekä kuvien avulla. Ennustettava ja vakaa ympäristö luo turvan tunnetta ja on lapsen tunneilmaisujen kehittämisen kannalta edullista. Sadut ja kertomukset, jotka sisältävät tunteita ovat usein hyvänä pohjana yhteiselle dialogille. Aikuisten kanssa käydyn keskustelun lisäksi lasten olisi hyvä käydä keskustelua keskenään tunnekorttien ja -kuvien avulla. (Kiviluote ym., 2019, s. 24) Tunnekasvatus on liitettävissä myös kädentaitoihin, musiikkiin, peleihin, leikkeihin ja liikuntaan. Näiden avulla opetetaan lapsille toinen toisensa hyväksymistä sekä myönteistä minäkuvaa ja itsetuntoa. (Asikainen & Rask, 2020)

Perustunteita ovat ilo, viha, suru, hämmästys ja pelko. Tunteiden hahmottamiseen ja nimeämiseen voi tarvita apua. Lapsen kanssa tunteiden tunnistamiseen auttaa esimerkiksi

alun perin Mielenterveysseuran nettisivuilla julkaistu tunnekartta, joka on julkaistu myös Pihlajan teoksessa Varhaiserityiskasvatus (2019). Sen avulla voi pohtia myös omia tunteitaan ja laajentaa näkemyksiään edellä mainituista perustunteista. Varhaiskasvatuksen työntekijän on hyvä kehittää omia tunnetaitojaan, sillä ne auttavat kasvatustyössä myös lasten kanssa. Tunnekarttaan on merkitty tummennetulla perustunteet ja perustunteiden alle niiden alakategorioita. Alakategorioiden avulla voidaan tarkastella, minkälaisia tunteita voi olla esimerkiksi ilon tunteen taustalla. (Pihlaja, 2019, Sosiaalis-emotionaalinen kehitys ja sen vaikeudet -luku, toinen kappale) Ohessa Pihlajan mukaan mukailtu kuva (Kuva 1).

Kuva 1. Tunnekartta. (Pihlaja, 2019, Sosiaalis-emotionaalinen kehitys ja sen vaikeudet -luku, toinen kappale)

Toisinaan lapsen vahvat tunteet saattavat aiheuttaa varhaiskasvatuksen työntekijöissä itsessään voimakkaita tunteita. Lapsen kiukkua ja raivoa on myös joskus vaikea kestää. Yleensä haasteellisimpia tunteita kohdata ovat kiukku, raivo ja viha. (Pihlaja, 2019, emotionaalinen kehitys ja oppiminen -luku, kuudes kappale) Lapsen ei kuulu olla se, joka toimii aikuisen tunteiden säätelijänä, vaan aikuisen tulisi hallitusti, mutta myös rehellisesti pystyä näyttämään omat tunteensa lapselle. Kun aikuinen asettuu lapsen tasolle, pystyy aikuinen paremmin tunnistamaan lapsen tarpeet ja reagoimaan niihin. Näin lapselle saadaan

kokemus positiivisesta kohtaamisesta ja ymmärtämisestä, joka puolestaan vahvistaa lapsen perusturvan tunnetta. (Asikainen & Rask, 2020)

Tunnekasvatusta varhaiskasvatuksessa saatetaan pitää turhana, jos sen tarkoitusta lapsen kehityksen tukemisessa ei ymmärretä. Lapsen ajatellaan tarvitsevan akateemisia valmiuksia yhteiskunnassa, mutta usein unohdetaan myöhemmin työelämässä tarvittavat taidot, kuten tiimityöskentelytaidot, joustavuus, motivaatio ja miellyttävyyys, joita voidaan tunnekasvatuksen avulla harjoitella jo lapsena. Tunneälykkyyden ei tarvitse olla varsinaisesti oppiaine vaan paremminkin toimintamalli päiväkodissa, jossa aikuiset käytöksellään ja esimerkillään osoittavat tätä erityispiirrettä päiväkotikulttuurissa ja jota lapset automaattisesti oppivat. (Köngäs, 2019, ss. 180–181)

Vanhemmat ja muut kasvattajat jakavat lapselle tietoa tunteiden kokemisesta, ymmärtämisestä, ilmaisemisesta ja niiden säätelystä ja näin ohjaavat lapsen käyttäytymistä. Vihan ja kiukun ilmaisemisen ei tulisi ikinä loukata itseä tai toista. (Pihlaja, 2019, emotionaalinen kehitys ja oppiminen -luku, kuudes kappale) Varhaiskasvattajan rooli on merkittävä lapsen tunnetaitojen kehittämisen kannalta ja siksi varhaiskasvattajien valmiuksia tunnekasvatuksen toteuttamisessa tulisi jatkuvasti kehittää. (Asikainen & Rask, 2020)

4 Musiikki osana tunnekasvatusta

Musiikki voi tuottaa mielihyvän ja turvallisuuden tunteen kokemuksia lapselle. Musiikki toimii lapsen varhaisissa vuorovaikutussuhteissa kiintymyssuhteiden vahvistajana ja lapsen minäkuvan kehittäjänä. Tällaisten turvallisuuden tunteiden kokeminen musiikin kautta voi säilyä koko elämän ajan, mikäli lapsi on musiikin avulla kokenut turvallisuuden tunteita jo varhaislapsuudessa. (Ruokonen, 2001, ss. 120–122) Vanhempi voi alkaa luomaan suhdetta omaan lapseensa laulamalla ja loruilemalla hänelle jo raskausaikana. Laulaminen on myös oiva keino olla yhteydessä lapseen ja luoda hänelle turvaa lapsen ensimmäisten elinkuukausien ja -vuosien aikana. (Piispanen, 2019, s. 93)

Säännöllisesti samankaltaisissa tilanteissa toistuvat, lapselle aiemminkin laulettu laulut saavat lapsen tuntemaan turvallisuuden, mielihyvän ja tuttuuden tunteita. Siksi onkin

suositeltavaa, että lapselle laulaminen liitetään osaksi jokapäiväisiä perushoidollisia tilanteita, kuten vaipanvaihtoon ja pukemiseen, syömiseen sekä nukutushetkiin. Nämä tilanteet saattavat toisinaan olla lapselle kovin haasteellisia, jolloin laulamisen avulla on mahdollista saada lapsen mielenkiintoa kohdistettua muualle ikävästä tai lapselle epämieluisalta tuntuvasta tilanteesta. (Piispanen, 2019, s. 93)

Ruokonen (2001, s. 121) kuvailee musiikin vaikutusta seuraavasti: ”Musiikin oppimisessa tunteet, ajatukset ja toiminta yhdistyvät. Tietoisten sekä tiedostamattomien kokemusmaailmojen myötä nämä vaikuttavat myös lapsen kokonaisvaltaisen persoonallisuuden kehittymiseen.” Musiikki on väylä musiikillisten mielenmaisemien ja tunteiden itseilmaisuun sekä kokemiseen. (Ruokonen, 2001, s. 122)

Laulu- ja musisointihetket lisäävät empatiakyvyn kehittymistä sekä auttamishalua toisia varhaiskasvatusryhmän jäseniä kohtaan. Aikaisempien tutkimusten mukaan lapset, jotka ovat laulaneet samassa ryhmässä aikaisemmin tekevät mieluummin yhteistyötä toistensa kanssa ja suhtautuvat positiivisemmin toisiinsa. Yhteiset lauluhetket lisäävät merkittävästi lasten yhteenkuuluvuuden tunnetta. (Sainio ym., 2020, s. 108)

Lapsen kasvaessa musiikkia ja sen äänimaailmaa voidaan lähestyä ja ottaa haltuun esimerkiksi opiskelemalla. Tunnekokemusten prosessointi tapahtuu lähinnä oikeassa aivopuoliskossa, analyttisten ja tiedollisten asioiden prosessointi vasemmassa. Musiikin opiskeleminen ja harrastaminen johtavat siis molempien aivopuoliskojen ja aivojen syvien alueiden sekä kuorikerroksen käyttöön. Soittaminen ja laulaminen edellyttävät laajasti eri aivoalueiden yhteistyötä ja synkronointia. (Sinkkonen, 2012, s. 261)

5 Aikaisemmat tutkimukset

Perehtyessämme musiikkia käsitteleviin opinnäytetöihin löysimme Riika Elorannan (2015) kandidaatin tutkielman ”Musiikki välineenä varhaiskasvatusikäisten tunnekasvatuksessa”. Perehdyimme jatkotutkimusehdotuksiin, joista huomasimme Elorannan ideointia oppaasta, jossa tunnekasvatusta toteutettaisiin musiikkimenetelmin. Siitä muodostui myös aihe omaan opinnäytetyöhömmö. Eloranta toteutti opinnäytetyönsä kvantitatiivisena eli määrällisenä ja

työn tarkoituksena oli selvittää, minkälaisia menetelmiä käytetään tunnekasvatuksessa, sekä minkälaisia työkaluja päiväkodin kasvattajenkilökunta kokee tarvitsevansa hyödyntääkseen musiikkia lapsiryhmässään. Lisäksi hän vertaili eroavatko päiväkodeissa toteutettu tunnekasvatus kahden eri paikkakunnan, Seinäjoen ja Jyväskylän välillä. Aineisto kerättiin puolistrukturoidulla sähköisellä kyselylomakkeella, joka lähetettiin päiväkotien johtajien kautta kasvattajenkilökunnalle. Näin ollen ei voitu määrittää, kuinka monelle sähköinen kysely on lopulta kulkeutunut. Kyselyssä oli 16 kysymystä, joista osa oli monivalintakysymyksiä ja osa avoimia. Tutkimukseen osallistui 30 päiväkotia, joista 17 Seinäjoelta ja 13 Jyväskylästä. Vastauksia kyselyyn saatiin yhteensä 47. Aineisto kerättiin 2.3.–15.3.2015 välisenä aikana.

Tutkimuksesta selvisi, että kyselyyn vastanneista päiväkotiryhmistä reilu 70 % toteutti tunnekasvatusta varhaiskasvatuksessa ja että musiikkia hyödynnetään tunnekasvatuksen välineenä jo jonkin verran. Erilaiset tunnetaitomateriaalit eivät kuitenkaan olleet laajasti käytössä päiväkotiryhmissä. Tunnekasvatuksen toteuttamisessa ei löydetty merkittäviä eroja kahden paikkakunnan välillä. Musiikkia ylipäätään käytetään aktiivisesti päiväkotiryhmien arjessa erilaisissa tilanteissa ja sitä sisällytetään erilaisiin ohjattuihin toimintoihin. Tunnekasvatuksen toteuttaminen päiväkotiryhmissä oli edistänyt lasten tunnetaitoja ja musiikin käyttäminen tunnekasvatuksen yhteydessä vaikutti selvästi lasten tunnetaitojen kehitykseen. Hyödyntääkseen musiikkia lapsiryhmissä vastaajista 55,3 % kaipasi lisää koulutusta, 51,1 % lisää materiaaleja ja 21,3 % koki tarvitsevansa lisää soittimia. Vastaajista 14,9 % ei kokenut tarvitsevansa mitään hyödyntääkseen musiikkia lapsiryhmissä.

Karita Viljaranta ja Katja Ala-Hiiri (2020) toiminnallisessa tutkimuksessaan ”Tunne musiikki! Tunnekasvatusta musiikin avulla” toteuttivat satuoppaan. Satuopas toteutettiin osana Tää on se mun paikka -hanketta. Satuoppaan tarkoituksena on antaa vinkkejä ja tietoa siitä, kuinka musiikkia voidaan tunnekasvatuksen tukena hyödyntää. Opas tuotettiin innostavaksi välineeksi kaikille varhaiskasvatuksen parissa työskenteleville ja alan opiskelijoille. Oppaassa esiintyy satuhahmo, jonka avulla käydään yhdessä lapsen kanssa tunteita läpi. Tapahtumat sijoittuvat päiväkotimaailmaan, jossa päähenkilö Hipsu aloittaa uudessa päiväkodissa. Laulujen kautta musiikki yhdistyy erilaisiin arjen toimintoihin, joita Hipsu päiväkodissa kohtaa.

6 Tutkimuksen tavoite ja toteutus

Aineisto kerättiin 26.9.–20.11.2021 välisenä aikana sähköisellä kyselylomakkeella. Kyselylomakkeen vastausaikaa pidennettiin kahdesti, jotta aineiston analysointi teemoittelemalla onnistuisi. Aineistonkeruumenetelmäksi tutkimukseen valikoitui kyselylomake. Kysely toteutettiin Webropol-verkkosivustolla suljettuna kyselyinä. Kyselylomakkeessa oli yhteensä yhdeksän kysymystä, joista avoimia kysymyksiä oli seitsemän. Kyselylinkki lähetettiin yhteyshenkilöllemme ja hänen kauttaan edelleen Pilkkeen musiikkipäiväkoteihin. Koska kysely lähetettiin yhteyshenkilön kautta, ei voida tietää kuinka monelle päiväkodille tai varhaiskasvattajalle kysely on lopulta välitetty. Vastauksia kyselyyn saatiin yhteensä 10.

Tutkimuksen tavoitteena on kerätä tietoa siitä, millaisia musiikkimenetelmiä musiikkipäiväkodeissa käytetään sekä kuinka musiikkimenetelmiä käytetään osana tunnekasvatusta. Samalla näitä menetelmiä tuodaan varhaiskasvattajien tietoisuuteen tutkimuksen tulosten avulla sekä tämän tutkimuksen tuloksiin pohjautuvalla varhaiskasvattajille tarkoitetulla materiaalilla.

6.1 Tutkimustehtävä ja tutkimuskysymykset

Tutkimustehtävänä oli selvittää, minkälaisia musiikkimenetelmiä varhaiskasvatuksen tunnekasvatuksessa käytetään sekä miten nämä menetelmät yhdistyvät osaksi varhaiskasvatuksen tunnekasvatusta. Lisäksi tarkoituksena oli tuottaa tutkimuksessa kerätyn aineiston pohjalta materiaali kaikille varhaiskasvattajille. Tutkimuskysymyksiksi rajautuivat seuraavat kysymykset:

Minkälaisia musiikkimenetelmiä musiikkipainotteisten päiväkotien arjessa käytetään?

Miten musiikkimenetelmät yhdistyvät osaksi varhaiskasvatuksen tunnekasvatusta?

Laadulliselle tutkimukselle ominaista on suppea otanta, joka analysoidaan mahdollisimman laajasti. Näin ollen aineiston tieteellisyyden kriteeriksi ei luokitella määrää vaan laatua. (Eskola & Suoranta, 2014, s. 18)

6.2 Tutkimusmenetelmänä kvalitatiivinen tutkimus

Tutkimus toteutettiin kvalitatiivisena eli laadullisena tutkimuksena. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa painottuvat tulkinnat, käsitykset ja ihmisten kokemukset. (Hirsjärvi, 2009, s. 161) Opinnäytetyön liitteenä olevan oppaan takia tutkimus olisi voinut olla toiminnallinen, mutta se haluttiin toteuttaa kvalitatiivisena eli tutkimuksellisena työnä.

Kohdejoukko valitaan tarkoituksenmukaisesti, kuten kvalitatiivisessa tutkimuksessa on tavanomaista. (Hirsjärvi, 2009, s. 161) Siksi olemmekin tässä tutkimuksessa valinneet kohderyhmäksi musiikkipainotteisia päiväkoteja, jotta varhaiskasvatuksen musiikillinen puoli painottuisi tutkimustuloksissa ja täten myös opinnäytetyön myötä tuotetussa materiaalisissa. Yksi ominaispiirre laadulliselle aineistolle on monitasoisuus, kompleksisuus ja ilmaisullinen rikkaus. (Alasuutari, 2011, s. 84)

6.3 Aineistonhankinta

Aineisto kerättiin syksyn 2021 aikana kyselylomakkeella, joka lähetettiin Pilke päiväkodit Oy:n musiikkipäiväkodeista vastaavalle yhteyshenkilölle, joka jälleen välitti kyselyn eteenpäin varhaiskasvatuksen henkilöstölle. Kysely lähetettiin Webropol-nettisivuston kautta ja kyselyllä selvitettiin, minkälaisia musiikkimenetelmiä Pilke päiväkodit Oy:n musiikkipäiväkodeissa käytetään ja miten musiikkimenetelmät yhdistyvät osaksi varhaiskasvatuksen tunnekasvatusta. Vastaajia pyydettiin myös kertomaan konkreettisia esimerkkejä musiikkimenetelmistä varhaiskasvatuksessa. Kyselylomake koostui yhdeksästä kysymyksestä, joista avoimia kysymyksiä oli seitsemän.

Päädyimme aineistonhankintamenetelmänä kyselyyn. Aineiston hankinnan kannalta järkevimmäksi menetelmätavaksi muodostui kysely, koska kyselyyn osallistuneet päiväkodit

sijoittuivat eri paikkakunnille. Lisäksi poikkeusajat koronapandemian takia vaikuttivat fyysisen kohtaamisen estymiseen kasvattajien kanssa.

6.4 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus

Eettiset ohjeet ja periaatteet on laadittu tutkimuksen tutkijoiden tueksi suojaamaan tutkittavia. Eettisiin kysymyksiin tai eettisiin ongelmiin ei kuitenkaan aina ole selkeitä vastauksia tai yhtä oikeaa ratkaisua. Eettisyyttä varmistetaan tutkimuksen kyselyyn vastanneiden eettisesti oikein kohtelulla ja heidän oikeuksiensa huomioimisella. (TENK, 2019, ss. 7–8) Eskola ja Suoranta (2014, s. 56) kiteyttävät tutkimuksen eettisyyden tekstissään seuraavasti: ”Tutkimuksessa on noudatettava ihmisarvon kunnioittamisen periaatetta. Sen mukaan on väärin aiheuttaa vahinkoa tai loukata tutkittavaa riippumatta tutkimuksen tarkoituksista.”

Luotettavuutta tutkijoiden ja tutkittavien välillä varmistetaan esimerkiksi tutkimusluvalla, saatekirjeellä sekä aineistonhallintasuunnitelmalla. Tutkimusluvalla on kerätty lupa yhteistyökumppaniltamme tutkia varhaiskasvattajien tapoja hyödyntää musiikkimenetelmiä osana tunnekasvatusta. Tutkimuslupa tutkimukselle on saatu 8.10.2021. Saatekirjeellä on kerrottu tutkimukseen osallistuneille tutkimuksen sisällöstä ja tarkoituksesta. Tutkimukseen osallistuminen on ollut vapaaehtoista. Aineistonhallintasuunnitelmalla on varmistettu, että vastaajien anonymiteetti säilyy ja kerrottu, kuinka kerättyä aineistoa säilytetään. Edellä mainittujen suunnitelmien ja sopimusten myötä varmistetaan tutkittaville varhaiskasvattajille toimintatapamme luotettavuus.

6.5 Aineiston analyysi

Aineiston hankinnan jälkeen aineisto koodattiin. Ensin vastaukset pelkistettiin ja niistä poimittiin tutkimuksen kannalta oleelliset tiedot. Vastaukset kirjoitettiin eri värisille post-it-lapuille, joista muodostui erilaisia teemoja. Näiden teemojen asettelua vaihdettiin ja siirrettiin aineiston analyysin aikana useaan otteeseen. Myöhemmin koottiin vielä digitaalisesti pääteemat, alateemat sekä pelkistetyt vastaukset miellekarttaan, joka selkeytti aineiston analyysin tekemistä sekä teemojen asettelua. Vastauksia tutkittiin myös

kokonaisuudessaan ja niitä käytettiin tutkimuksen tuloksissa sitaatteina. Lopulliset teemat koottiin kahteen taulukkoon, joissa pääteemojen alle on koottu alateemat.

Tutkimuksen aineisto koodattiin sekä analysoitiin eli tyypiteltiin ja teemoiteltiin.

Koodauksesta puhuttaessa tarkoitetaan jäsentäviä merkintöjä, kuten esimerkiksi eri väreillä alleviivausta. Aineistoa pystyy teemoittelemaan nopeammin koodaamalla ensin samankaltaiset vastauksen samoilla väreillä. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka, 2006-a)

Tyypittelyssä on olennaisia, ominaisia ja keskeisiä, aineistoa kokonaisuutena määritteleviä asioita, jotka tiivistetään havainnollisiin tyyppeihin. Kyselylomakkeen vastausten perusteella teemoitellaan aineistoa yhdistävät ja erottavat tekijät tyyppien alle. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka, 2006-b) Teemoittelussa apuna käytetään koodausta ja taulukointia.

Taulukoinnin avulla havainnollistetaan visuaalisesti, mitkä seikat ovat keskeisiä teemoja ja mitkä kuuluvat näiden keskeisten teemojen alle. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka, 2006-c)

7 Tutkimuksen tulokset

Tässä luvussa avataan tutkimuksen tuloksia. Tuloksissa esitellään saatujen vastausten pohjalta sitä, millaisia musiikkimenetelmiä päiväkodeissa käytetään ja miten musiikkimenetelmiä liitetään varhaiskasvatuksen tunnekasvatukseen. Tutkimuksen kohderyhmänä oli musiikkipäiväkotien varhaiskasvattajajhenkilöstö. Ohessa esitettyinä tutkimuksessa kerätyn aineiston pohjalta muodostetut pääteemat ja alateemat (Kuva 2).

Kuva 2. Musiikkimenetelmät ja tunnekasvatus-pääteemat ja niiden alateemat.

Koodaamisen ja teemoittelun jälkeen kerätystä aineistosta muodostui kaksi pääteemaa. Nämä pääteemat ovat musiikkimenetelmät ja tunnekasvatus. Musiikkimenetelmät-pääteeman alle muodostui neljä alateemaa. Näitä alateemoja ovat musiikki ja rytmiikka, luovuus, pelit, leikit ja liikunta sekä musiikkipainotteiset materiaalit. Tunnekasvatus-pääteeman alle muodostui kolme alateemaa, joita ovat tunnepainotteiset materiaalit, vuorovaikutus ja musiikki tunnekokemuksena.

7.1 Musiikkimenetelmät

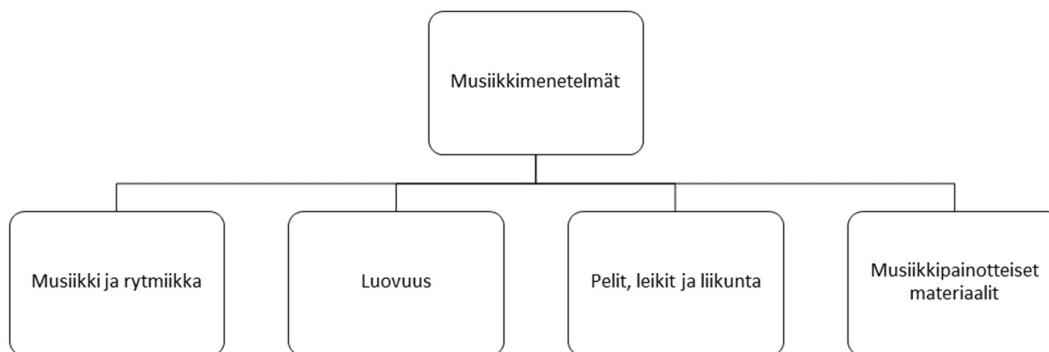
Useimmin toistuviksi musiikkimenetelmiksi mainittiin laulaminen, soittaminen ja musiikin kuuntelu. Näitä voidaan toteuttaa esimerkiksi muskarissa tai viemällä soittimet luontoon.

Muskarituokiot on usein suunniteltu etukäteen, vaikka toisinaan tällaiset tuokiot voidaan järjestää myös spontaanisti lasten innoittamana.

Päiväkodissämme käytämme paljon erilaisia menetelmiä. Päämenetelminä ovat laulaminen, soittaminen, loruttelu, tanssiminen ja liikkuminen.

Ohessa olevan kuvan taulukossa esitettynä musiikkimenetelmät-pääteeman alle sen alateemoja (Kuva 3). Kyseisen pääteeman alateemoja ovat musiikki ja rytmikka, luovuus, pelit, leikit ja liikunta sekä musiikkipainotteiset materiaalit. Tässä luvussa avataan tarkemmin näitä musiikkimenetelmät-pääteemaan kuuluvia alateemoja.

Kuva 3. Musiikkimenetelmät-pääteema ja sen alateemat.

Kaikkien vastausten perusteella voidaan todeta, että musiikkimenetelmiä käytetään monipuolisesti musiikkipäiväkodeissa ja vastauksista ilmeneekin paljon yhteneväisyyksiä. Tällaisia yhteneväisyyksiä tuo ilmi esimerkiksi liikkeiden, rytmien, lorujen, luovuuden ja leikkien toistuminen vastauksissa.

7.1.1 Musiikki ja rytmikka

Kysyttäessä erilaisia musiikkimenetelmiä vastauksissa nousi usein esille kuuntelu, soittaminen, laulaminen ja loruttelu, joista muodostimme alateeman musiikki ja rytmikka. Kuuntelusta vastaajat kertoivat käyttävänsä musiikkimenetelminä musiikin kuuntelua ja erilaisia kuunteluharjoituksia. Lisäksi rentoutumistilanteiden yhteydessä kerrottiin

hyödynnettävän rauhallista musiikkia. Vastaajat kertoivat myös harjoittavansa itse kuuntelua, esimerkiksi huomioimalla lasten toiveet heille mieluisista kappaleista. Näin toiminnasta tulee lapsilähtöistä ja osallistavaa.

Ilmiöoppimisen myötä kuuntelemme musiikissa lasten toiveita ja yritämme valita kappaleita, joista lapset inspiroituvat.

Yhtenä päämenetelmänä vastauksissa mainittiin soittaminen ja erilaiset soittimet. Soittimia kerrottiin olevan monipuolisesti päiväkodeissa lasten käytettävissä. Soittimista käytössä on kantele, kitara, rummut, rytmikapulat, marakassi, triangeli, kulkuset, tamburiini, sekä piano. Osa vastaajista kertoi myös askartelevansa päiväkotiryhmän kanssa itse soittimia ja käyttävänsä omaa kehoaan soittimena. Omia soittimia vastaajat kertoivat ryhmänsä kanssa valmistavansa luonnon materiaaleista, kuten kivistä, kävyistä, havuista ja marjoista, joita he kertoivat laittavansa vessapaperihylsyjen sisään. Näitä soittimia vastaajat kertoivat käyttävänsä lasten kanssa muun muassa metsämuskarissa.

Muskari mainittiin useasti vastauksissa ja sillä tarkoitetaan musiikkileikkikoulua. Useimmissa vastauksissa käy ilmi muskarin olevan säännöllinen arjen toiminto, joka toteutuu päiväkodeissa suunnitellusti viikoittain. Vastauksissa mainittiin muskarin olevan lapsille mieluinen tuokio. Piispanen (2019, s. 12) kirjoittaa tekstissään muskarin luovan perustaa lapsen tuleville musiikkiharrastuksille ja elinikäiselle oppimiselle. Muskarin tärkeimpänä tavoitteena on musiikin tuoman ilon jakaminen lapsille. Muskarissa vallitsevan kannustavan ja turvallisen ilmapiirin myötä myös lapsen musiikillisen itseilmaisun taidot kehittyvät.

Muskarituokiot ja toiminnalliset laululeikit ovat ryhmämme lasten suosikkeja.

Laulaminen musiikkimenetelmänä mainittiin kaikissa vastauksissa. Laulamista mainittiin laulupussin käyttäminen, koko talon yhteiset lauluhetket, laulutuokiot lasten innoittamana, tunnelaulut sekä lasten levyraati. Laulupussin lisäksi ryhmällä on käytössään myös lorupussi. Lorujen, riimien ja rytmien yhdistäminen musiikkiin tapahtuu esimerkiksi rytmittelyllä tai tavutuksella. Laulamista ja loruja käytetään vahvasti etenkin ryhmien aamupiireillä, joihin ryhmä suunnitellusti kokoontuu joka aamu. Laulamista käytetään spontaanisti myös

odotellessa, siirtymissä, siivotessa jälkiä, retkeillessä, pukemistilanteissa, toiminnan aloituksissa, sekä ruokailun yhteydessä.

7.1.2 Luovuus

Vastausten perusteella musiikkia hyödynnetään erilaisissa luovissa toiminnoissa. Erilaisia kädentaitoja, kuten musiikkimaalaamista ja -piirtämistä voidaan toteuttaa erilaisten kappaleiden tahtiin. Tunnepainotteista taiteilusta tekee musiikin duuri- ja mollivireisyys, jolloin taiteilija saa itse toteuttaa kuulemastaan kappaleesta herännyttä iloisuutta tai surumielisyyttä taiteessaan. Valmiita taideteoksia esitellään luovasti päiväkodeissa ja ripustetaan seinille vanhempien näkyville.

Askarteluissa ja pedagogisessa dokumentoinnissa nostamme esiin musiikkia.

Tuomme tällä tavalla musiikkia myös näkyväksi vanhemmille.

Kasvattajat kertoivat myös sallivansa lapsille vapaata musiikin tuottamista ja improvisointia. Lisäksi vastauksista kävi ilmi, että soittimet ovat aina lasten saatavilla. Lapset saavat koska tahansa soittaa ja tuottaa musiikkia, vaikka musiikillista tuokiota ei olisi etukäteen suunniteltu. Lapset saavat itse tehdä ja tuottaa omia laulujaan. Pedagogista dokumentointia hyödynnetään yhdessä lapsien kanssa, sillä he saavat videoida ja äänittää itse omaa musisointiaan. Lisäksi draamaa käytetään tunnekasvatuksen apuna musiikkia hyödyntäen.

7.1.3 Pelit, leikit ja liikunta

Musiikkia voidaan hyödyntää erilaisissa peleissä ja leikeissä. Vastauksissa mainittiin tanssileikit, piirileikit ja erilaiset laululeikit. Yksi vastaajista kertoi kehittäneensä muiden kasvattajien kanssa tunnepelin, jossa musiikin pysähdytyä tehtävänä on ottaa jokin tietty ilme kasvoille.

Pelien ja leikkien ohella liikunta on yksi tapa hyödyntää musiikkimenetelmiä varhaiskasvatuksessa. Vastaajat kertoivat käyttävänsä musiikkiliikuntaa, tanssimista,

tanssiliikuntaa, sekä liikkumista musiikin mukana. Liikkuminen musiikin mukana voi tapahtua esimerkiksi iloisen, jännittävän ja nopean musiikin tahdissa.

7.1.4 Musiikkipainotteiset materiaalit

Musiikkipäiväkodeissa käytössä olevia musiikkipainotteisia materiaaleja ovat esimerkiksi Musa tuntuu! -materiaali ja Kielinuppu niminen YouTube-kanava. Musa tuntuu! -materiaali on työkalu, joka on eri-ikäisten lasten tunnetaitotyöskentelyyn ja luovaan yhteistoimintaan kehitetty. Materiaali ja sen musiikki on toteutettu tukemaan vuorovaikutusleikkejä sekä tunnetaitoja ja -ilmaisua. Materiaali koostuu ohjekirjasta, Cd-levystä ja tunne- ja toimintakorteista. (Laulau Oy, 2022) Kielinuppu-kanavalla esiintyvät Katri Kunnas ja Sarah Goncalves. Kanavalla julkaistaan lauluja ja opetusvideoita, jotka tukevat lapsen suomen kielen oppimista. Laulujen sanoman puolesta lauluvideoita voidaan hyödyntää myös osana päiväkodissa toteutettavaa tunnekasvatusta. (Kielinuppu, n.d.)

Lisäksi käytössä olevia materiaaleja ja työvälineitä musiikkikasvatuksessa ovat erilaiset nuottikirjat, Cd-levyt, sekä kuvat ja kuvataulut musiikin opettelun tueksi. Näitä materiaaleja voidaan käyttää myös tunnekasvatuksen toteuttamisessa. Nuottikirjoja ja Cd-levyjä ei vastauksissa varsinaisesti nimetty Musa tuntuu! -materiaalin lisäksi.

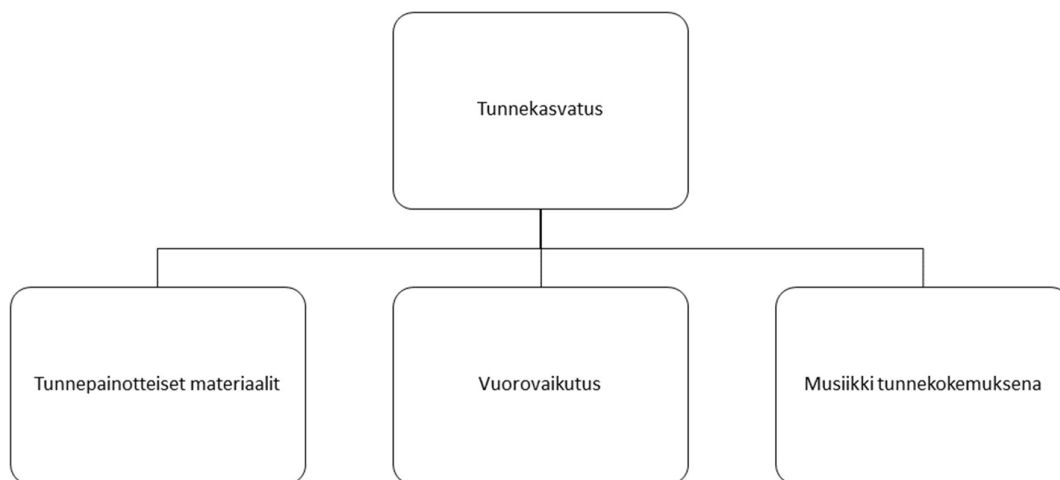
7.2 Tunnekasvatus

Monipuolisen musiikkikasvatuksen lisäksi musiikkipäiväkodeissa toteutetaan säännöllisesti myös tunnekasvatusta. Vastausten perusteella osassa päiväkodeista toteutetaan viikoittain hetkiä, jotka keskittyvät erityisesti tunnetaitokasvatukseen. Tunnekasvatusta toteutetaan kuitenkin myös arkisissa tilanteissa ja päivän hetkissä, joissa kasvattajilta odotetaan sensitiivisyyttä.

Kasvattajat ovat sensitiivisiä ja tarttuvat arjen pieniin oppimisen hetkiin monipuolisesti siirtymä- ja leikkitalanteissa.

Tunnekasvatus-pääteeman alle muodostettiin kolme alateemaa. Näitä alateemoja ovat tunnepainotteiset materiaalit, vuorovaikutus sekä musiikki tunnekokemuksena. Seuraavaksi avataan tarkemmin edellä mainittuja alateemoja. Oheisessa kuvassa tunnekasvatus-pääteeman alla sen alateemoja (Kuva 4).

Kuva 4. Tunnekasvatus-pääteema ja sen alateemat.

Tunnekasvatusta voidaan toteuttaa monipuolisten tunnepainotteisten materiaalien avulla, joita päiväkodeilla oli vastausten perusteella runsaasti käytössä. Materiaalien lisäksi erilaisia tunteita ja tunnetiloja voidaan opetella tunnistamaan musiikista. Tunne- ja vuorovaikutustaitoja voidaan oppia myös aikuisen esimerkin avulla ja tunteita sanoittamalla.

7.2.1 Tunnepainotteiset materiaalit

Musiikkimateriaalien lisäksi vastaajat mainitsivat käytössä oleviksi tunnetyöskentelyyn liittyviksi materiaaleiksi tunnemittarin, tunnetarinat, kuvakortit, Fanni-tunnetaitomateriaalin, Molli-materiaalin, Piki-materiaalin, MiniVerson, Vahvuusvariksen, sekä erilaiset tunne- ja ilmekortit. Näitä materiaaleja käytetään ohjatuilla tuokioilla sekä apuna lasten kanssa keskustelemisessä.

Musiikkimenetelmistä ja tunnekasvatuksesta yhdessä koottu valmis materiaali tai valmiit tuokiot olisi hyvä lisä lasten kanssa tehtävään työhön.

Vaikka varhaiskasvattajilla oli jo useampia tunnetyöskentelyä käsitteleviä materiaaleja käytössään, myös tämän tutkimuksen yhteydessä tuotettu materiaali koettiin hyväksi lisäksi muiden materiaalien ohelle. Verkostoituminen, uusien materiaalien lukeminen ja niiden ajan tasalla pysyminen koettiin vastausten mukaan rikkaudeksi.

7.2.2 Vuorovaikutus

Vuorovaikutus-alue muodostui useamman vastauksen pohjalta.

Tunnekasvatuskysymyksiin vastatessaan kasvattajat mainitsivat kaveritaidot, keskustelun, tilanteiden sanoittamisen ja aikuisen esimerkin. Kasvattajat pyrkivät luomaan turvallisen ilmapiirin, jossa lapset saavat ilmaista tunteitaan ja jokainen tulee nähdyksi sekä kuulluksi.

Keskusteluyhteytemme on avoin ja salliva ja täten lapset uskaltavat näyttää ja sanoittaa tunteitaan hyvinkin näkyvästi ja avoimesti.

Lisäksi vastauksista kävi ilmi, että äänensävyt ja -painot ovat merkittäviä niin aikuisen esimerkissä, kuin lapsen sanoittaessa tunteitaan. Myös liikkeet ja kehonkieli ovat merkittäviä vuorovaikutuksessa muiden kanssa, jotta vastaanottaja ei tulkitse tunnetta väärin pelkän sanallisen ilmaisun kautta. Vastaajat kertoivat myös puheen sekä äänensävyjen ja äänenpainojen olevan suuressa osassa tunteiden ilmaisussa ja niiden sanoittamisessa.

Tunnetaitohetkillä käytämme äänenpainoja ja kehonkieltä vahvistamaan tiettyjä tunnetiloja tai ajatuksia.

Tärkeää on pysähtyä kasvattamaan lasta niissä hetkissä missä tunne syntyy. Lapsen kanssa pohditaan miltä lapsesta tuntuu ja mistä kyseinen tunne on saanut alkunsa. Lasten välisissä ristiriitatilanteissa sekä lapsen satuttaessa toista lasta ohjataan ja opetetaan heitä pyytämään ja antamaan anteeksi.

7.2.3 Musiikki tunnekokemuksena

Musiikkia voidaan monipuolisesti hyödyntää apuna tunnekasvatuksessa sekä tunteiden käsittelemisessä. Vastaajat kertoivat pysähtyvänsä pohtimaan musiikista syntyneitä tunteita

lasten kanssa, joko sanallisesti tai kuvallisesti. Tunteiden läpikäymisen ja niiden tunnistamisen vahvistamiseksi päiväkodeissa lauletaan esimerkiksi tunteita käsitteleviä lauluja.

Kuunneltaessa musiikkia kappaleista voidaan tunnistaa erilaisia tunnetiloja. Tällaisia tunnetiloja ovat esimerkiksi ilo, suru, pelko ja jännitys. Lasten kanssa voidaan myös keksiä erilaisia musiikkiin sopivia tunnetiloja, vastapareja ja liikkeitä. Musiikkia voidaan käyttää myös tunteiden säätelyn apuna. Yksi vastaajista kertoi tahtovansa käyttää musiikkia lapsen rauhoittumisen tukena niin kiukkutilanteissa, kuin päiväunille mentäessä.

Jos lapsella on kiukku, voisi musiikin ottaa mukaan näihin tilanteisiin. Rauhoittumista ajatellen.

Vastauksissa nousi esille, että musiikista voidaan huomata erilaisia tunnetiloja, jonka lisäksi näitä tunnetiloja voidaan kokea myös itse. Tunteikkaalla musiikilla voidaan vahvistaa myös koettuja tunteita. Musiikista syntyvien tunteiden ja kokemusten läpikäyminen lapsen kanssa on tunnekasvatuksen osalta tärkeää. Tunnelauluja lauletaan lasten kanssa, jotta lapset oppisivat tunnistamaan omia sekä toisten tunnetiloja. Lapsille annetaan myös mahdollisuus soittimien soittamiseen erilaisten tunteiden kautta. Musisointia harjoitetaan tunnerikkaan musiikin tahtiin ja siitä kumpuavia tunteita käydään yhdessä lävitse lasten kanssa esimerkiksi tunnekortteja apuna käyttäen. Yksi vastaajista kertoi myös kuuntelevansa, liikkuvansa, rentoutuvansa sekä musisoivansa lasten kanssa esimerkiksi iloisen, surullisen, jännittävän, nopean ja hitaan musiikin tahtiin.

8 Johtopäätökset

Tässä luvussa esitellään tutkimustulosten vastaavuutta tutkimuskysymyksiin, joiden tarkoituksena oli selvittää, minkälaisia musiikkimenetelmiä musiikkipainotteisten päiväkotien arjessa käytetään ja miten musiikkimenetelmät yhdistyvät osaksi varhaiskasvatuksen tunnekasvatusta. Tutkimuksen tulosten perusteella voidaan todeta, että musiikkipäiväkotien arjessa hyödynnetään monipuolisesti musiikkimenetelmiä sekä tunnekasvatusta. Lapsia osallistetaan tunnekasvatukseen erilaisin musiikkimenetelmin.

Kasvattajat mainitsivat myös useamman materiaalin, joita heillä on käytössään. Lisäksi vastauksissa mainittiin, että yhdessä musiikkimenetelmistä ja tunnekasvatuksesta koottu valmis materiaali tai valmiit tuokiot olisivat hyvä ja toivottu lisä lasten kanssa tehtävään työhön.

Piispasen (2019, s. 167) mukaan säännöllisesti toteutetut muskarituokiot, joilla on selkeä struktuuri, luovat lapselle turvallisuuden tunnetta. Muskarituokiot alkavat ja päättyvät selkeiden rutiinien avulla, kuten alku- ja loppulaulujen kautta. Rutiinit ja täsmällisyys luovat päiväkotiarkeen rakennetta ja luovat turvallisen kasvuympäristön lapselle. Rutiinit auttavat myös lasta toimimaan odotetulla tavalla, ennakoimaan tulevaa ja hahmottamaan päivärytmiä. Tutkimuksen tuloksissa selviää, että muskarituokioita sekä aamupiirejä toteutetaan säännöllisesti musiikkipäiväkodeissa. Aikaisempaan tietoperustaan nojaten voidaan todeta, että nämä päiväkodissa säännöllisesti toteutetut tuokiot tuovat struktuuria päiväkotiarkeen ja näin luovat turvallista kasvatusympäristöä.

Tutkimuksen tuloksissa mainittiin erilaisten perussoittimien käytöstä, jotka ovat tyypillisiä varhaisiän musiikkikasvatuksessa. Tuloksista käy ilmi, että kaikki tietoperustassa esitetyt varhaisiän musiikkikasvatukseen kuuluvat soittimet ovat päiväkodeissa lasten saatavilla. Näiden perussoittimien lisäksi myös kitara ja piano ovat lasten käytettävissä. Johtopäätöksenä voidaan todeta, että musiikkipäiväkodissa käytössä oleva soittimisto on monipuolinen, sillä se kattaa soittimia myös aiemmin tietoperustassa esitetyn perussoittimiston ulkopuolelta. Musiikkia käytetään myös tilanteissa, joissa esimerkiksi odotellaan lasten kanssa. Tällaisia tilanteita ovat esimerkiksi siirtymät paikasta toiseen. Aika saadaan kulumaan leppoisammin, kun lauletaan tai musisoidaan muulla tavoin yhdessä. Tutkimuksen johtopäätöksenä voidaan todeta, että musiikkikasvatusta voidaan toteuttaa myös ilman erillisiä musiikkituokioita, esimerkiksi siirtymissä ja odotustilanteissa laulaen tai muulla tavoin musisoiden.

Riika Elorannan (2015, s. 34) aikaisemmassa tutkimuksessa todettiin että varhaiskasvattajilla on monenlaisia menetelmiä käytössään ja tämän tutkimuksen tulokset tukevat tätä johtopäätöstä. Varhaiskasvattajat kertoivat käyttävänsä musiikkia ja sen menetelmiä erilaisissa arjen tilanteissa monipuolisesti ja lapsia osallistaen. Tutkimuksen teoriaosuudessa

mainittiin esimerkiksi musiikin rauhoittavasta vaikutuksesta lapseen, kuinka musiikin avulla pystytään hillitsemään ja ohjaamaan lapsen tunteita häntä rauhoittaen. Myös tämän tutkimuksen tuloksissa varhaiskasvattajat mainitsivat haluavansa käyttää musiikkia rauhoittaen erilaisia tilanteita. Elorannan tutkimus vahvistaa omia johtopäätöksiämme.

Varhaiskasvatuksen tunnekasvatuksen tavoitteena on auttaa lasta omien tunteidensa tunnistamisessa. Omien tunteiden tunnistamisen oppiminen vaikuttaa myös vuorovaikutukseen toisten kanssa. Omia tunteita tunnistettuaan lapsi kykenee tunnistamaan samoja tunteita myös toisissa. Empatia eli myötätunto kehittyy lapsella tällä tavoin. (Asikainen & Rask, 2020) Tietoperustassa avasimme empatian merkitystä osana lapsen tunnekasvatusta. Varhaiskasvattajat kertoivat pohtivansa lasten kanssa mistä tietty tunne on saanut alkunsa ja miltä lapsesta tuntuu. Lisäksi lasten välisissä konfliktitilanteissa opetellaan pyytämään ja antamaan anteeksi, joka kehittää lapsen empatiakykyä.

Tunnekuvia ja -kortteja käytetään apuna lapsen tunteiden tunnistamisessa. Tunnekuvia ja -kortteja voidaan käyttää myös apuna musiikkikappaleiden herättämien tunteiden tunnistamisessa ja sanoittamisessa. Kuten aiemmin tuloksissa todettiin, tunteita voidaan käydä läpi musiikin avulla monin eri tavoin. Tunnelaulujen avulla lapselle voidaan opettaa tunne- ja itsesäätelytaitoja. Musiikkia voidaan käyttää myös tunteiden tunnistamiseen mollivaihteella tai duuri-vireisen kappaleen luoman tunnelman kautta. Elorannan (2015, ss. 34–35) tutkimuksesta löytyy samankaltaisia vastauksia. Elorannan tutkimuksessa varhaiskasvattajat olivat käyttäneet esimerkiksi tunnekortteja tunnekasvatuksen apuna. Varhaiskasvattajat mainitsivat käyttävänsä musiikkia apuna tunnekasvatuksessa sekä hyödyntävänsä esimerkiksi duuri- ja mollivireisiä kappaleita kasvatuksen tukena. Elorannan tutkimuksen tulokset ovat hyvin samankaltaisia tämän tutkimuksen tulosten kanssa ja siten tutkimusten tulokset tukevat toisiaan kokonaisvaltaisesti.

Asikainen & Rask (2020) kertovat tekstissään varhaiskasvattajan roolista ja sen merkittävydestä lapsen tunnetaitojen kehittämisessä. Varhaiskasvattaja auttaa lasta tunteiden ilmaisussa ja itsesäätelyssä parhaiten turvallisessa ilmapiirissä. Asikaisen & Raskin mainitsemat asiat vahvistavat myös tämän tutkimuksen tuloksia. Tutkimuksen tuloksissa

varhaiskasvattajat kertoivat pyrkivänsä luomaan turvallisen ilmapiirin, jossa lapsen saavat ilmaista tunteitaan ja jokainen tuntee tulevansa nähdyksi ja kuulluksi.

Otanta tutkimuksessa on kovin suppea, joten näiden tulosten pohjalta on vaikea tehdä laajempia johtopäätöksiä. Näiden tulosten pohjalta saadaan kuitenkin käsitys siitä, millaisia musiikkimenetelmiä käytetään, sekä miten niitä käytetään osana varhaiskasvatuksen tunnekasvatusta. Koska aineisto kerättiin vain musiikkipäiväkodeilta, näkyy musiikin painottaminen tunnekasvatuksen järjestämisessä vahvasti.

Jatkotutkimusehdotuksena ehdotetaan musiikkimenetelmien käyttämisen tutkimista varhaiskasvatuksen tunnekasvatuksessa niin, että kohderyhmänä olisi pelkästään ”tavalliset” päiväkodit, jotka eivät painotu musiikkikasvatukseen. Näin pystyisi vertailemaan tämän tutkimuksen tuloksia musiikkipäiväkotien ja tavallisten päiväkotien välillä. Lisäksi voisi tutkia, miten julkisen varhaiskasvatuksen musiikki- ja tunnekasvatuksen toteutus eroaa yksityisten päiväkotien kasvatuksesta.

9 Pohdinta

Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää, minkälaisia musiikkimenetelmiä musiikkipainotteisten päiväkotien arjessa käytetään sekä miten nämä menetelmät yhdistyvät osaksi varhaiskasvatuksen tunnekasvatusta. Koemme saavuttaneemme tutkimuksen tavoitteen ja onnistuneemme löytämään vastauksia tutkimuksessa esitettyihin tutkimuskysymyksiin. Aikaisempiin tutkimuksiin verraten voidaan todeta, että tunnetaitokasvatusta toteutetaan nykyään enemmän sekä monipuolisemmin kuin aiemmin, mikä on mahdollistunut esimerkiksi erilaisten tunnekasvatusmateriaalien lisääntyneen saatavuuden myötä. Oman tutkimuksemme tulosten pohjalta oli ilahduttavaa huomata, kuinka suuressa roolissa erilaiset musiikkimenetelmät ovat tunnekasvatuksen toteuttamisessa.

Opinnäytetyömme aihetta lähdimme pohtimaan yhteisestä kiinnostuksesta aihetta kohtaan. Halusimme toteuttaa tutkimuksen kvalitatiivisena, sillä kyseinen aihe kiinnosti meitä ja halusimme tutkia sitä laajemmin. Opinnäytetyön ohessa tuotetun materiaalin myötä

olisimme voineet toteuttaa työn myös toiminnallisena, mutta halusimme kuitenkin keskittyä työhön tutkimuksellisesta näkökulmasta. Tutkimuksemme aihe on kiinnostava, eikä sitä ole mielestämme tutkittu kovin paljoa tästä näkökulmasta. Kummallakin on takana pitkä, useita vuosia jatkunut musikaalinen tausta, joten musiikkia käsittelevä aihe oli meille luonnollinen valinta. Tämän lisäksi myös tunteet ja etenkin tunnetaitokasvatus kiinnostavat meitä erityisesti. Aikaisempia tutkimuksia lukiessa huomasimme, että Elorannan (2015) tutkimuksessa esitelty jatkotutkimusehdotus vastasi täydellisesti siihen, minkälaista tutkimusta olimme ajatelleetkin lähteä työstämään.

Opinnäytetyö toteutettiin parityönä. Yhteisen tutkimuksen tekeminen oli mielestämme sujuvaa ja työskentely tapahtui hyvässä yhteistyössä lähikontaktissa sekä ajoittain myös etäyhteyksin. Suurin osa työstä tehtiin yhteistyönä, lukuun ottamatta joitakin yksittäisiä tekstikokonaisuuksia. Yhdessä työskenteleminen mahdollisti sen, että pystyimme hyödyntämään toistemme tietämystä ja näkemyksiä eri asioista. Aikataulullisesti opinnäytetyön valmistuminen venyi alkuperäisestä suunnitelmasta, esimerkiksi aineiston keruun pitkittymisen takia sekä vähäisen yhteisen vapaa-aikamme vuoksi. Työn edistymistä nopeuttaaksemme olisimme voineet työskennellä enemmän erikseen, mutta halusimme siitä huolimatta tehdä työtä pääosin yhdessä työskennellen. Tutkimuksen toteuttaminen oli mielenkiintoista, mutta myös enemmän aikaa vievää kuin aluksi ajattelimme. Tutkimuksen tekeminen oli kuitenkin hyödyllistä sekä rikastuttavaa oman ammatillisen kehityksemme kannalta, sillä tässä tutkimuksessa esille tuotuja menetelmiä olemme kyenneet käyttämään myös osana omaa työtämme.

Alkuperäinen ajatus oli, että tutkimukseen olisi valittu sattumanvaraisesti eri musiikkipäiväkoteja ympäri Suomen, jolloin tutkimuksen kohderyhmä olisi ollut laajempi. Kuitenkin enemmistö löytämistämme musiikkipainotteisista päiväkodeista toimii juuri Pilke päiväkodit Oy:n nimissä, jolloin päädyimme rajaamaan muut musiikkipäiväkodit tutkimuksen ulkopuolelle ja keskittymään siihen, minkälaista toimintaa Pilke-musiikkipäiväkodeissa järjestetään.

Aluksi olimme ajatelleet, että tutkimuksen aineiston keruu tapahtuisi tutkittavien kanssa kasvokkain haastattelumenetelmällä, mutta vallitsevan koronapandemiatilanteen myötä

päädyimme siihen, että on turvallisempaa toteuttaa tutkimus ilman fyysistä kontaktia. Näin ollen päädyimme aineistonhankintamenetelmäksi valitsemaan sähköisen kyselylomakkeen. Kyselylomakkeen lähettämisen yhteydessä toimitettiin vastaajille saatekirje, jossa kerrottiin esimerkiksi tutkimuksen tarkoituksesta, aineiston keruusta sekä tutkimuksen aikataulusta. Kyselyn määräajan umpeutuessa huomasimme, että olimme saaneet vastauksia kovin niukasti, joten pidensimme kyselyn vastausaikaa. Saatuaamme riittävästi vastauksia aineiston analyysiä varten suljimme kyselyn.

Mielestämme onnistuimme opinnäytetyössä erityisesti tietoperustan kokoamisessa sekä luomaan sen pohjalta kattavan kokonaisuuden, joka vastaa tutkimuksen tavoitteeseen. Kehityskohtia opinnäytetyössämme olisi voinut olla laajempi aiheeseen perehtyminen jo etukäteen, joka puolestaan olisi nopeuttanut tietoperustan kokoamista. Lisäksi olisimme voineet orientoitua tutkimustyöhön kertaamalla tutkimusprosessin vaiheita. Pohdimme myös tutkimukseen valitsemaamme aineistonkeruumenetelmää ja sitä, miten kerätty aineisto olisi poikennut nykyisestä, mikäli aineistonkeruumenetelmänä olisi ollut kyselyn sijaan esimerkiksi haastattelu. Koemme kuitenkin onnistuneemme aineiston analysoinnissa, tutkimuksen tulosten esittelyssä sekä varhaiskasvattajille osoitetun materiaalin tuottamisessa. Kokonaisuudessaan tutkimus on mielestämme onnistunut.

Tutkimuksen ohessa olevaa materiaalia oli motivoivaa tehdä, sillä tiesimme sellaiselle olevan konkreettinen tarve. Jatkotutkimusehdotusten lisäksi voisi materiaalia halutessaan työstää esimerkiksi omassa päiväkodissaan tai päiväkotiryhmässään ryhmälle sopivaksi. Tutkimuksen avulla varhaiskasvattajien on mahdollista kerrata, mitä musiikki- ja tunnekasvatus käytännössä tarkoittaa. Materiaalin avulla varhaiskasvattajille on esitelty keinoja käyttää musiikkia ja vuorovaikutusta tunnekasvatuksen apuna.

Lähteet

- Alasuutari, P. (2011). *Laadullinen tutkimus 2.0.* (4. uud. p.). Vastapaino.
- Asikainen, J. & Rask, M. (2020). *Lapsen tunnekasvatustaitojen kehittäminen varhaiskasvatuksessa.* LAB Pro. Haettu 15.1.2022 osoitteesta: <https://www.labopen.fi/lab-pro/lapsen-tunnekasvatustaitojen-kehittaminen-varhaiskasvatuksessa/>
- Eloranta, R. (2015). *Musiikki välineenä varhaiskasvatustaitojen kehittämisessä.* [kandidaatin tutkielma, Jyväskylän yliopisto]. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:jyu-201505191899>
- Eskola, J. & Suoranta, J. (2014). *Johdatus laadulliseen tutkimukseen.* Vastapaino.
- Hirsjärvi, S., Remes, P., Sajavaara, P. & Sinivuori, E. (2009). *Tutki ja kirjoita.* (15. uud. p.). Tammi.
- Huhtinen-Hildén, L. (2019). Elämän ja arjen musiikkia – musiikillisen ilmaisun monia mahdollisuuksia. Teoksessa A. L. Karjalainen, K. Heimonen, L. Huhtinen-Hildén, S. Iivanainen & S. Öystilä (toim.), *Luovan toiminnan työtavat: Käsikirja sosiaali- ja terveysalalle.* PS-Kustannus.
- Kielinuppu. (n.d.) *Kielinuppu.* Haettu 19.4.2022 osoitteesta <https://www.kielinuppu.fi/>
- Kiviluote, J., Honkakoski, P., Nissinen, T., Aromaa, S. & Itkonen, L. (2019). *Tunteet ja käyttäytyminen hallintaan varhaiskasvatuksessa: Tunnetaitojen opettaminen Aggression portaat -opetusohjelman avulla: varhaiskasvattajan käsikirja.* JK-Kustannus ja koulutus Oy.
- Köngäs, M. (2019). *Tunneäly varhaiskasvatuksessa.* PS-kustannus.
- Laulau Oy. (2022). *Musa tuntuu! – Musiikillinen tunne- ja vuorovaikutusleikki.* Haettu 19.4.2022 osoitteesta <https://www.laulau.fi/tuote/musa-tuntuu-musiikillinen-tunne-ja-vuorovaikutusleikki/>

- Lindeberg-Piironen, A. (2017). Mistä musiikki on tehty? Teoksessa A. Lindeberg-Piironen & I. Ruokonen (toim.), *Musiikki varhaiskasvatuksessa -käsikirja* (ss. 31–62). Classicus.
- Lindeberg-Piironen, A. & Ruokonen, I. (2017). Lapsi ja musiikki. Teoksessa A. Lindeberg-Piironen & I. Ruokonen (toim.), *Musiikki varhaiskasvatuksessa -käsikirja* (ss. 63–142). Classicus.
- Nummenmaa, L. (2010). *Tunteiden psykologia*. Tammi.
- Opetushallitus. (2018). *Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018*. https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet.pdf
- Pihlaja, P. (2019). Sosiaalisemotionaalinen kehitys ja sen vaikeudet. Teoksessa P., Pihlaja & R., Viitala (toim.), *Varhaiserityiskasvatus*. PS-kustannus.
- Piispanen, U. (2019). *Muskarisoppa – reseptejä varhaisiän musiikkikasvatukseen*. Lastenkeskus.
- Pilke päiväkodit Oy. (n.d.-a). *Pilke päiväkotien painotteisuudet*. Haettu 16.1.2022 osoitteesta <https://www.pilkepaivakodit.fi/paivakotien-painotteisuudet/musiikki/>
- Pilke päiväkodit Oy. (n.d.-b). *Musiikki on soinnut päiväkotit Sinikellossa jo vuosikymmeniä*. Haettu 16.1.2022 osoitteesta <https://www.pilkepaivakodit.fi/musiikki-on-soinnut-sinikellossa-jo-vuosikymmenia/>
- Ruokonen, I. (2011). Lapsen musiikillinen maailma. Teoksessa E. Hujala & L. Turja (toim.), *Varhaiskasvatuksen käsikirja* (ss. 122–135). PS-kustannus.
- Ruokonen, I. (2001). Äänimaisemia ja ilmaisun iloa musiikin kielellä. Teoksessa S. Karppinen, A. Puurula, I. Ruokonen (toim.), *Taiteen ja leikin lumous* (ss. 120–143). Finn Lectura.
- Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. (2006-a). Koodaus. *KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto* [verkkójulkaisu]. Yhteiskuntatieteellinen tietovarasto. Haettu 6.3.2022 osoitteesta https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/kvali/L7_2_2.html

- Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. (2006-b). Tyypittely. *KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto* [verkkójulkaisu]. Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto. Haettu 25.9.2021 osoitteesta https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/kvali/L7_3_5.html
- Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. (2006-c). Teemoittelu. *KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto* [verkkójulkaisu]. Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto. Haettu 25.9.2021 osoitteesta https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/kvali/L7_3_4.html
- Sainio, T., Pajulahti, R. & Sajaniemi, N. (2020). *Näin tuet lapsen itsesäätelyä: Hyvinvoinnin pedagogiikka varhaiskasvatuksessa*. PS-kustannus.
- Sinkkonen, J. (2012). *Mitä lapsi tarvitsee hyvään kasvuun*. WSOY.
- Talvio, M. & Klemola, U. (2017). *Toimiva vuorovaikutus*. PS-kustannus.
- TENK. (2019). *Ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettiset periaatteet ja ihmistieteiden eettinen ennakoarviointi Suomessa. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohje 2019*. Tutkimuseettinen neuvottelukunta. https://tenk.fi/sites/default/files/2021-01/Ihmistieteiden_eettisen_ennakoarviointin_ohje_2020.pdf
- Torppa, R., Virtala, P., Kostilainen, K. & Partanen, E. (2020). Musiikki ja lapsen kielenkehitys. Teoksessa E. Niemitalo-Haapola, S. Haapala & S. Ukkola. (toim.), *Lapsen kielenkehitys – Vuorovaikutuksen, leikin ja luovuuden merkitys* (ss. 247–270). PS-Kustannus.
- Viljaranta, K. & Ala-Hiiri, K. (2020). *Tunne musiikki! Tunnekasvatusta musiikin avulla*. [opinnäytetyö, LAB-ammattikorkeakoulu]. <https://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2020052915084>

Liite 1: Materiaali varhaiskasvatukseen

Da-Capo – Alusta uudestaan!

Materiaali varhaiskasvatuksen kasvattajahenkilöstölle

*Musiikkimenetelmät osana varhaiskasvatuksen tunnekasvatusta
musiikkipäiväkodeissa -opinnäytetyön liite*

Kevät 2022

Suvi Köykkä

Karita Ollila

Sisällys

1	Alkusanat	1
2	Laulut ja laululeikit	1
2.1	Laulupussi.....	1
2.2	Käsi oikea.....	2
2.3	Levyraati.....	2
3	Riimit, rytmit ja lorut	3
3.1	Kenguru Joonatan	3
3.2	Lorupussi	3
4	Musiikkiliikunta.....	5
4.1	Tunnepeli musiikin tahtiin	5
4.2	Karhu nukkuu	5
5	Musiikki rentoutuksen apuna.....	6
6	Varhaiskasvattajat suosittelevat	7
	Lähteet.....	8

1 Alkusanat

Opinnäytetyössämme kerätyn aineiston pohjalta laadimme musiikkipainotteisen tunnekasvatusmateriaalin varhaiskasvatuksen henkilöstölle. Tähän materiaaliin on koottu tutkimuksessa mainittuja keinoja hyödyntää musiikkia osana varhaiskasvatuksen tunnekasvatusta. Aineiston pohjalta koottujen laulujen, leikkien sekä muiden menetelmien lisäksi olemme koonneet omien opiskelujemme aikana käyttämiämme keinoja ja menetelmiä tähän materiaaliin. Käytämme lähteinä erilaisia verkkosivuja sekä kirjallisuutta materiaalin toteutuksessa.

2 Laulut ja laululeikit

Musiikkia ja laulamista voidaan käyttää varhaiskasvatuksessa monin eri tavoin. Jo musiikin kuuntelu itsessään voi olla leikkiä. (Aulio, 1985, s. 96) Seuraavissa luvuissa on esitetty erilaisia lauluja ja laululeikkejä.

2.1 Laulupussi

Laulupussin ideana on nostaa pussista kortti, johon on kirjoitettu tai kuvitettu laulu. Laulu lauletaan yhdessä siinä hetkessä, esimerkiksi piirissä ollessa. Jokainen saa vuorollaan nostaa pussista laulun. Ennen laulukortin nostamista pussista lauletaan laulua:

*Kuka saa, kuka saa
laulupussiin kurkistaa?
Tillin tallin tömpsis!*

(MLL, n.d.)

Laulupussiin voi itse ideoida tuttuja lauluja lapsille, mutta esimerkiksi *Tuiki tuiki tähtönen*, *Hämä-hämähäkki*, *Pienen pieni veturi*, *lhahaa*, *Popsi popsi porkkanaa*, *Yksi pieni elefantti*, *Pieni ankanpoikanen*, *Pää-olkaapää-peppu* ja *Piippolan vaari* ovat sellaisia kappaleita, joita voi laulupussiin sisällyttää. Jos tunnekasvatus-elementtiä haluaa tuoda laulupussin sisältöön, löytyy esimerkiksi Kielinuppu -nimiseltä Youtube-kanavalta kappale *Miltä tuntuu nallesta?* ja Mielenterveystaidot kasvuun -kanavalta *Tunnelaulu*.

2.2 Käsi oikea

Laulua laulaessa leikitään laulun sanojen mukaisesti.

*Käsi oikea sanoo hyvää huomenta,
hyvää hyvää huomenta!
Tässä vasen käsi toivoo päivää iloista,
päivää päivää iloista!*

*La, la, laulella saan. Na, na, naurella saan.
Sanon tere, tere, terve vaan.*

*Korva oikea kysyy mitä kuuluukaan,
mitä mitä kuuluukaan?
Tässä vasen korva vastaa kiitos hyvää vaan,
kiitos kiitos hyvää vaan!*

*La, la, laulella saan. Na, na, naurella saan.
Sanon tere, tere, terve vaan.*

*Silmä oikea katsoo mitä nähdä saa,
mitä mitä nähdä saa?
Tässä vasen silmä suurta maailmaa kurkistaa,
maailmaa, maailmaa kurkistaa*

*La, la, laulella saan. Na, na, naurella saan.
Sanon tere, tere, terve vaan.
(Mäkinen, n.d.-a)*

2.3 Levyraati

Levyraatia voi leikkiä esimerkiksi niin, että kuunnellaan musiikkia ja raadin jäsenet arvostelevat soitettua kappaletta. Musiikin voi myös itse soittaa sekä laulaa ja raati sitten arvostelee esitetyn kappaleen. (Aulio, 1985, s. 96)

3 Riimit, rytmit ja lorut

Lorut ovat sanaleikkeihin ja toistoon perustuvia runoja, jotka luetaan tai lauletaan. Loruihin yleensä kuuluu nopea, helposti tarttuva rytm. (Tieteen termipankki, n.d.)

3.1 Kenguru Joonatan

Lapsi otetaan syliin ja hyppytetään polvella. Laulun lopussa laulettaessa ”nyt minä loikkaan pussista POIS!” lasta hypäytetään ilmaan.

*Minä olen kenguru Joonatan,
äitini pussissa matkustan.
Pussissa leikin, pussissa syön,
pussissa nukun pitkän yön.
Jokohan, jokohan uskallan,
jokohan reunalta kurkistan?
Nyt minä loikkaan, nyt minä loikkaan,
nyt minä loikkaan pussista POIS!
(Mäkinen, n.d.-b)*

3.2 Lorupussi

Lorupussin ideana on nostaa pussista kortti, johon on kirjoitettu tai kuvitettu loru. Loru lauletaan yhdessä siinä hetkessä, esimerkiksi piirissä ollessa. Jokainen saa vuorollaan nostaa pussista lorun. Ennen laulukortin nostamista pussista lauletaan laulua:

*Kuka saa, kuka saa
lorupussiin kurkistaa
tillin tallin tömpsis.*

(MLL, n.d.)

Lorupussiin voidaan laittaa erilaisia loruja, kuten:

*Aurinko, aurinko lähtyjä paistaa.
Auringon lähtyjä on hauska maistaa.
Kiipeän puuhun, pistelen suuhun,
loput voi heittää ukolle kuuhun.
Sitten käyn nukkumaan.*

(MLL, n.d.)

*Körö körö kirkkoon
papin muurin penkkiin,
ruskealla ruunalla,
valkealla varsalla,
kirjavalla kissalla,
kolipäällä koiralla,
pikipäällä pässillä
laukipäällä lampaalla –
peltojen ylitse,
aitojen alitse,
kilikello kaulassa,
punaisessa nauhassa,
pom pom, pom pom, pom!*

(MLL, n.d.)

4 Musiikkiliikunta

Musiikkiliikunta voi olla esimerkiksi tanssimista musiikin tahtiin tai pelejä ja leikkimistä musiikin tahtiin. Oheen on koottu muutamia esimerkkejä.

4.1 Tunnepelejä musiikin tahtiin

Tunnepeleissä on tarkoitus soittaa lapsille musiikkia ja musiikin soidessa tulee varhaiskasvattajan sanoa jokin tunne. Lapset voivat halutessaan tanssia musiikin tahtiin. Kun musiikki pysähtyy, tulee lapsen ottaa kasvoilleen tämä tunne tai näyttää sitä muulla tavalla. Sama toistuu useampaan kertaan, kuitenkin niin, että tunne vaihtuu leikin edetessä.

4.2 Karhu nukkuu

Leikkijöitä tässä leikissä on vähintään kaksi, mutta sopiva määrä on esimerkiksi 6-15. Isommassa tilassa voi sopia alueen rajat, joiden sisällä leikitään. Leikkijöistä valitaan yksi ”karhu”. Leikkijät asettuvat piiriin ja karhu menee nukkumaan piirin keskelle. Leikkijät kulkevat ympäriä karhun ympärillä ja laulavat:

*Karhu nukkuu, karhu nukkuu
talvipesässäänsä,
ei ole vaaraa kellään
näin sitä leikitellään
karhu nukkuu, karhu nukkuu,
eipäs nukukkaan!*

Kun leikkijät ovat laulaneet laulun loppuun, piirissä kulkeneet lähtevät karhua karkuun. Karhu yrittää saada yhden leikkijöistä kiinni ja kiinniotetusta leikkijästä tulee uusi karhu. (Aulio, 1985, s. 106)

5 Musiikki rentoutuksen apuna

Musiikkia voidaan myös käyttää apuna rentoutustuokioissa. Musiikkia voidaan myös käyttää rauhoittamaan lapsen tunnekuohut ja harmitukset. Rentoutuksen lisäksi musiikkia käytetään nukahtamisen apuna varhaiskasvatuksen päiväunilla. Lasta voidaan osallistaa esimerkiksi musiikin valinnassa tai siinä, kuinka musiikkia toteutetaan. Esimerkki puhutusta rentoutuksesta on ohessa. Sen taustalla voi soittaa rauhoittavaa musiikkia.

Käy makuulle selälleen sänkyyn.

Sulje silmät.

Voit laittaa unikaverin tai kädet vatsan päälle ja tuntea kuinka vatsa liikkuu.

Tunne kuinka hengitys saa vatsan nousemaan ja laskemaan.

Ole rauhassa kuin kuu öisellä taivaalla.

Ole yhtä hiljaa kuin pensaassa nukkuva jänis.

Huomaa, että kätesi ovat painavat ja rauhalliset kuin kuusen oksat.

Jokainen sormi on aivan hiljainen.

Jalat ovat painavat kuin suuret kivet.

Huomaa miten unen ja rauhallisuuden viitta laskeutuu kehon päälle.

Viisas pöllö kuiskaa sinulle:

”Tässä on hyvä ja turvallinen olla.

Nuku sinä,

minä vartioin.”

(Neuvokas perhe, 2019)

6 Varhaiskasvattajat suosittelevat

Ohessa mainittu muutamia materiaaleja, jotka mainittiin *Musiikkimenetelmät osana varhaiskasvatuksen tunnekasvatusta musiikkipäiväkodeissa* -tutkimuksen kyselyn vastauksissa.

Nämä materiaalit poimittiin myös suosituksina tähän lyhyeen oppaaseen, jotta kaikilla varhaiskasvattajilla olisi halutessaan mahdollisuus perehtyä niihin.

- ❖ MiniVerso
- ❖ Fanni
- ❖ Molli
- ❖ Piki
- ❖ Vahvuus-varis
- ❖ Musa tuntuu!

Lähteet

Aulio, O. (1985). *Suuri leikkikirja*. Gummerus.

Mannerheimin lastensuojeluliitto. (n.d.). *Lorupussi*. Haettu 6.3.2022 osoitteesta
<https://uudenmaanpiiri.mll.fi/yhdistyksille/perhekahvilatoimijoille/lorupussi/>

Mäkinen, N. (n.d.). *Lauluja*. Haettu 7.3.2022 osoitteesta
<https://nipsula.wordpress.com/askartelut-leikit-ja-laulut/lauluja/>

Mäkinen, N. (n.d.). *Loruja*. Haettu 7.3.2022 osoitteesta
<https://nipsula.wordpress.com/askartelut-leikit-ja-laulut/loruja/>

Neuvokas perhe. (2019). *Rentoutus lapselle*. Haettu 7.3.2022 osoitteesta
<https://neuvokasperhe.fi/artikkeli/rentoutus-lapselle/>

Tieteen termipankki. (n.d.). *lastenloru / loru*. Haettu 6.3.2022 osoitteesta
<https://tieteentermipankki.fi/wiki/Kirjallisuudentutkimus:loru>

Liite 2: Saatekirje

Saatekirje

Hei!

Olemme neljännen vuoden sosionomiopiskelijoita Hämeen ammattikorkeakoulusta (HAMK). Teemme opinnäytetyönämme tutkimusta aiheesta musiikkimenetelmät osana varhaiskasvatuksen tunnekasvatusta. Tutkimuksen tarkoituksena on selvittää, millaisia musiikkimenetelmiä käytetään musiikkipäiväkodeissa toteutettavassa tunnekasvatuksessa. Lisäksi tarkoituksena on selvittää käytännön esimerkkejä näistä menetelmistä.

Aineistonkeruumenetelmänä käytetään sähköistä kyselyä, joka välitetään Pilke päiväkodit Oy:n musiikkipäiväkodeille. Kysely on suunnattu musiikkipäiväkodeissa työskentelevälle varhaiskasvatuksen henkilökunnalle. Olemme saaneet tutkimusluvan Pilke päiväkodit Oy:ltä 8.10.2021. Aineistoa käsitellään luottamuksellisesti ja sitä käytetään ainoastaan tässä tutkimuksessa.

Kyselyyn vastaamiseen menee noin 15 minuuttia.

Vastaamalla oheiseen kyselylomakkeeseen 22.10.2021 mennessä annatte luvan käyttää lomakkeen tietoja tutkimustarkoitukseen.

Kiittäen,

Suvi Köykkä ja

Karita Ollila

Liite 3: Webropol-kyselylomake

Musiikkimenetelmät varhaiskasvatuksen tunnekasvatuksessa

 Pakolliset kentät merkitään asteriskilla (*) ja ne tulee täyttää lomakkeen lähettämiseksi.

Tutkimus päiväkodeille musiikkimenetelmistä, joita käytetään varhaiskasvatuksen tunnekasvatuksessa. Kysely toteutetaan osana ammattikorkeakoulun opinnäytetyötä ja kyselystä kerättyä aineistoa käytetään tutkimustuloksina.

1. Päiväkotinne ja ryhmänne nimi: *

2. Onko päiväkotinne...

- Yksityinen
- Kunnallinen

3. Miten tunnekasvatusta toteutetaan päiväkodissanne?

4. Millaisia musiikkimenetelmiä käytetään päiväkodissanne?

5. Miten yhdistätte musiikin ja erilaiset musiikkimenetelmät osaksi toteuttamaanne tunnekasvatusta?

6. Jos musiikkia ei käytetä suoraan tunnekasvatuksessa, miten voisitte jatkossa hyödyntää musiikkimenetelmiä varhaiskasvatuksen tunnekasvatuksessa?

7. Kerro kuinka musiikki näkyy päiväkodin arjessa? (laulut, soittimet, laululeikit ym.)

8. Kuinka usein käytätte musiikkia päiväkodin arjessa?

9. Muuta, mitä?
